

Wilhelm Keitel

Monografie
náčelníka Hitlerova
generálního štábu

Görlitz
Walter

Wilhelm Keitel

monografie
náčelníka Hitlerova
generálního štábu

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Wilhelm Keitel

Monografie náčelníka Hitlerova generálního štábu

Wilhelm Keitel, Walter Görlitz

Přeložil Petr Sumcov

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
jako svou 5711. publikaci

Odpovědná redaktorka Dani Vrbů
Sazba Tomáš Brejcha
Návrh a grafická podoba obálky Vojtěch Kočí
Jazykový korektura Dana Řezníčková

Počet stran 448
První vydání, Praha 2015

Original title: Generalfeldmarschall Wilhelm Keitel
herausgegeben von Walter Görlitz
© 1998 Verlag Siegfried Bublies, D-56290 Schnellbach
Erstveröffentlichung:
© 1961 Musterschmidt-Verlag, Göttingen – Berlin – Frankfurt

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

ISBN 978-80-247-4765-1 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-9587-4 (elektronická verze ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-9588-1 (elektronická verze ve formátu ePUB)

Obsah

Předmluva	7
<i>Část I Wilhelm Keitel</i>	9
Úvod vydavatele: Začátky	11
Dopisy z let 1914–1935. Rodinná korespondence	25
<i>Část II Před válkou</i>	53
Vzpomínky polního maršála 1933–1938	55
Dokumenty k vedení války a systému nejvyšších hodností Wehrmachtu	111
<i>Část III Válka</i>	163
Vzpomínky polního maršála 1938–1945	165
Dokumenty a dopisy 1939–1945	297
<i>Část IV Konec</i>	321
Vzpomínky polního maršála (1945)	355
Dokumenty a poslední dopisy	393

<i>Část V Keitel a Hitler</i>	409
Závěrečné slovo vydavatele: Voják ve Vůdcově státu	411

Předmluva

Dějiny nelze ovládnout, jak se dnes říká, nýbrž je zapotřebí je studovat a přijmout je za vlastní. Obzvlášť to platí pro dějiny Třetí říše, které podstatně změnily způsob existence německého národa. Z toho důvodu máme dnes povinnost pečlivě zkoumat také pozůstalosti osobností Třetí říše a jejích ozbrojených sil, a to nejvíce právě tam, kde taková osobnost působila na klíčových místech a získala si neobvykle vysokou popularitu – ať právem či neprávem. To posoudíme nejlépe, budeme-li se držet prastarého pravidla athénských soudů, které římský filozof Seneca zformuloval jako „Audiatur et altera pars“ – tedy „Budiž slyšena i druhá strana“.

Co se týká dějin německého pozemního vojska, jsme díky jeho tradicím bohatě zásobeni množstvím různých zveřejněných materiálů. Také námořní vojsko se přihlásilo o slovo. Chybí již jen dějiny německé Luftwaffe.

Co se týká dějin nejvyššího velení, informace o myšlenkách důstojníků, kteří se vyslovili pro zásadní reformu jeho organizace ve smyslu moderního, třídimenzionálního vedení, byly podnes vyložené nedostatečné. V současnosti začal pod vedením göttingenského historika profesora Dr. Percyho vydávat originály válečných deníků nejvyššího štábu Ernst Schramm. Tím je pokryt důležitý úsek dějin nejvyššího štábu za období posledních let války 1944/45. Vydavatel Keitelovy pozůstalosti tak částečně dostal příležitost se s těmito částmi válečných deníků seznámit.

Následující, dodnes nevydané a neznámé vzpomínky, dopisy a poznámky někdejšího náčelníka nejvyššího velení Wehrmachtu se dotýkají také dalšího tématu, a sice všeobecné organizace ozbrojených sil a jejich velení, případně zastoupení, za dob Hitlera. Jejímu tvůrci, náčelníku generálního štábu Keitelovi, nebylo od dob Norimberku nikdy dopřáno dostatečné pozornosti – a přesto může vnést světlo do celé řady událostí novodobých dějin, počínaje zápasem o novou organizaci

velení za ministra války generála polního maršála von Blomberga a krizí okolo Blomberga a Fritsche v roce 1938, po poslední dny Třetí říše. Ano, byl přehlížen, to můžeme říci s jistotou, protože pro tradičně smýšlející generalitu představoval „černou ovci“ nebo dokonce „zrádce“. Jak živý je tento odpor proti němu, jsem zakusil sám na sobě, když jsem se v rámci psaní této knihy snažil získat informace jeho se týkající. Je vidět, že i v naší době, unavené dějinami, jsou dějiny stále ještě cítit.

Budeme-li ovšem dnes považovat za naši povinnost vnést světlo do našich často temných moderních dějin, budeme muset vzít v potaz právě ta svědectví, která hovoří o způsobu myšlení, činech, motivech a vnitřních zápasech mužů, kteří stáli v čele Německé říše nebo kteří měli jako svou služební povinnost těmto mužům dělat poradce a provádět jejich rozkazy. I když je pro historika těžké pochopit všechno, co se stalo, nemůžeme se na všechno, co se skrze nás a v nás odehrálo, jen tak zjednodušeně dívat s odporem.

Nemůžeme takovéto stanovisko zastávat už proto, že téma Keitel zahrnuje problémy organizace nejvyššího velení, které se dnes u nás řeší více než kdy dříve – ač se to zdá pro mnohé překvapivé – údajně v důsledku hrůzných představ vyvolaných Třetí říší a její organizací.

Z pohledu vydavatele patří proto obzvláštní dík majiteli Keitelovy pozůstalosti, panu podplukovníkovi ve výslužbě Karl-Heinzi Keitelovi v Hamburku, za to, že se rozhodl pozůstalost svého otce zpřístupnit veřejnosti, a to bez výhrad. Vydavatel se cítí upřímně povinován poděkovat rovněž celé řadě osobností, které mu poskytly rozhovor a informace. Platí to zejména o panu generálu jezdeckva ve výslužbě Sigfriedu Westphalovi a někdejšímu adjutantovi polního maršála Keitela, panu plukovníkovi ve výslužbě Wolfu Eberhardovi, panu podplukovníkovi ve výslužbě Ernstu John von Freyendovi, panu podplukovníkovi ve výslužbě Erichu von Amsbergovi a panu majorovi ve výslužbě Gerhardu von Szymonskému. Vydavatelovo poděkování patří také vdově generálplukovníka Jodla, paní Luise Jodlové, rozené Bendové, panu Dr. Hans-Adolfu Jacobsenovi a panu profesoru Dr. Karlu Nissenovi a panu Hannsi Möller-Wittenovi. Zcela zvláštní poděkování je na místě pro politický archiv ministerstva zahraničí v Bonnu, Historickému institutu v Mnichově a státnímu archivu svobodného města Brémy, které budto ochotně zprostředkovaly dobové materiály, nebo poskytly informace.

Walter Görlitz
Hamburk, březen 1961

Část I

Wilhelm Keitel

Úvod vydavatele: Začátky

Na počátku roku 1871, roku, kdy pod pruským vedením byla založena nová Německá říše, získal kdysi královský hannoverský rada Carl Wilhelm Ernst Keitel – do té doby nájemce panství Poppenburg u Burgstemmenu v kraji Alfeld – panství Helmscherode u Genterseimu, krajského města v západní části vévodství Braunschweig. Panu „velebnému radovi“, jak se mu v Helmscherode a Genterseimu brzy začalo říkat, bylo tehdy 61 let. Byl uznávanou osobností, řádným hospodářem, a v Poppenburgu, který si pronajímal již otec krále hannoverského, byl u něj často hostem Jiří V. Hannoverský, poslední nešťastný baron z Hannoveru, zapuzený Bismarckem, když zrovna prodléval na vedlejším Marienburgu. Rodina pocházela původně z Goslaru (předkové tam byli obchodníky a důlními techniky) a bylo v ní tradicí evangelicko-luteránské vyznání, láska k povolání a věrnost panovnickému rodu Welfů, se kterým byla spojena již po celé generace pachtovní smlouvou.

V rodině nebyla žádná vojenská tradice ani inklinace tímto směrem. Prusko pro starého Keitela neznamenal nic. Odmítl stát se „Prusem z do nucení“, když byla královská říše roku 1866 anektována Pruskem, a i v pokročilém věku se vzdal příslušnosti k panství Poppenburg, které mu leželo na srdci, a nabídl se odejít pryč z pruského vlivu, do Braunschweigu. Tam se demonstrativně přihlásil o občanství pro sebe i celou rodinu. A když se jeho syn a dědic, Carl Wilhelm August Louis Keitel, narozený roku 1854, přihlásil jako dobrovolník do 13. husarského sboru v Kasselu v letech 1872–73, musel si, pokud se vrátil domů na dovolenou, vždy svléknout jeho otcem nenáviděnou pruskou uniformu. Na hospodářství mohl vstoupit pouze jako civil. Syn otcovu věrnost welfskému rodu sice ctil, později ji však viděl jako zkostnatělou a nemoderní. Sám se cítil být občanem Braunschweigu.

Obchodní jednání ohledně Helmscherode se odehrálo 18. prosince 1871. Majitelem byl do té doby továrník a majitel sklářských hutí Heinrich Friedrich Ludwig Stender z Lamspringe, který se kvůli starostem o všelijaké stavby na obtížně zvladatelném podniku málem přepracoval. Dvůr, sestávající z někdejšího statku Helmscherode a dvou statků v blízkém Gehrenrode, měl podle tehdejších listin „nikoli nebezpečnou velikost“ 920 jiter a 114 prutů. Podle inventáře do něj patřilo 14 koní, 52 kusů hovězího dobytka, 38 prasat a 401 skopců a ovcí. Kupní cena zněla na 124 000 spolkových tolarů, v přepočtu asi 432 000 marek. Podnik vyžadoval, kvůli vysokému zadlužení, velmi pečlivé a přísně úsporné hospodaření, na což bylo třeba přítomnosti jednak stárnoucího rady, jednak jeho syna, a ještě navíc dohledu jeho vnuka, generála polního maršála!

Statek Helmscherode vznikl po pustošení třicetileté války, kdy Jonas Burchtorf, klášterní úředník z Lamspringe, skoupil celou řadu opuštěných selských dvorů v Rodungsdorfu, staré obci, o níž jsou prokazatelné zmínky již z 11. století. V 19. století vlastnilo statek na chvíli také urozené panstvo z rodiny von Reiche, nicméně většina poměrně často se měnících majitelů byla ze stavu selského a okolní prostředí bylo formováno spíše velkostatkářským patriarchálním postojem nežli panstvím junkerů, jak by se mohlo zdát pod vlivem představ o východolabském rytířství. Takovým představám bychom se mohli mylně snadno oddat, zvlášť když uvážíme, že pozdější poslední slavný majitel Helmscherode byl označován za ideál pruského junkerství a pruského militarismu.¹

„Velebný rada“ zemřel v roce 1878. Měl konec, jaký by si přál každý statkář. Na cestě z Helmscherode do Gandersheimu jej ranila mrtvice a vůz s mrtvým pánem statku na sedadle přihřel zpět. V září 1881 se jeho syn a dědic, Carl Keitel, oženil se statkářskou dcerou z východního Fríska, Apollonií Visseringovou. Jeho tchán, obchodní rada Bodewin Vissering, poslanec říšského a pruského zemského sněmu za konzervativní stranu, majitel panství Lintel a pachtýř vévody z Münsteru na Wilhelminenhofu u Dornum, byl opět vysoce vážený a řádný statkář. Jeho žena Johanna, rozená Blonayová, pocházela z urozeného rodu z francouzského Švýcarska. Vojenská tradice byla cizí i rodině Visseringových. Stejně jako Keitelovi i oni byli především zemědělci.

¹ K dějinám rodiny Keitelových a panství Helmscherode viz knihu německých rodokmenů (Deutsches Geschlechterbuch – Niedersächsisches Geschlechterbuch Bd. 4) Görlitz 1938, obr. 102, s. 391 a násl. Wilhelm Gumbrecht: Beiträge zur Ortsgeschichte von Helmscherode (rukopis strojem 1935), Günther Meyer: Helmscherode, Geschichtliche Darstellung (rukopis strojem 1947) – (oba materiály v majetku rodiny Keitelových). Dále Keitelovy dokumenty 1871–1940 s doklady k panství a rodinné doklady a korespondence, citované jako akta „Keitel 1871–1940“, rovněž tak záznamy generála polního maršála Keitela, započaté v roce 1945, sahající až do prvních válečných let 1914 „Notizen für meine Lebensgeschichte“ (Věznice Norimberk, 317 Folio strojopis), které měly být podkladem pro sepsání pozdějších pamětí.

22. září 1882 se páru narodil v Helmscherode první syn, Wilhelm Bodewin Johann Gustav Keitel, pozdější polní maršál. Matka zemřela brzy, ve věku 33 let na horečku omladnic, poté co porodila druhého syna, Bodewina, v první vánoční svátek roku 1888. Nad mládím Wilhelma Keitela se vznášel stín domova bez matky. Z otce se stal samotář s určitými podivínskými rysy, který se naprosto ponořil do péče o statek. Syn později obdivoval, jak se otec dokázal v krušných časech postarat o domácí hospodářství a statek dokonce zbavit dluhů. Ve svých „poznámkách“ vždy jeví hrdost na to, že byl synem takového „bojovníka“. Vyrůstal na statku spíše selském nežli panském. Otec mu později jednou řekl, když začal projevovat vášeň pro lov, že to vlastně příliš k sobě nejde: Dobrý statkář nemůže být lovcem. Otec sám se flinty nikdy ani nedotkl.

Prvního vyučování se mu dostávalo skrze domácí učitelky. Příliš to nefungovalo. Mladý Keitel raději běhal venku nebo ve stájích či u starého zahradníka, který jej tajně zasvětil do myslivectví. O Velikonocích 1892 byl tedy poslán do Göttingenu, na tamější královské reálné gymnázium. Znamenalo to život strážníka u více či méně příjemných hospodyní. Žákovské knížky, modré vázané sešitky ze sexty, se dochovaly. Je z nich vidět, že výsledky v dějepisu, zeměpisu a tělocviku byly dobré na rozdíl od cizích jazyků. Sám Keitel později ve svých poznámkách jasně napsal: „Ve škole se mi nelíbilo vůbec.“ A vypráví o tom, jak mu jednou profesor Timme, učitel katechismu, řekl, když ve třídě četli v řečtině druhou epištolu Římanům od apoštola Pavla, která Keitela evidentně vůbec nezaujala: „Keitele, vy byste zajisté apoštola Pavla stokrát lépe vezl koňským spřežením, než pochopil!“ Keitel k tomu dodává: „A měl úplnou pravdu.“

Teprve ve vyšších třídách začaly být studijní výsledky vyrovnanější, a Keitel o sobě hovořil jako o „dobrém třídním průměru“. Světlymi okamžiky let v Göttingenu byla sobotní odpoledne a následné neděle u strýce Clause Baringa, pachtýře klášterního panství Mariengut u Obernjesa, který se oženil s jednou z otcových sester a jehož syn Theodor společně s bratrancem Wilhelmem zahříval ve škole v Göttingenu stejnou lavici. Tady se mohl Keitel volně nadechnout, tady mohl se svým bratrancem chodit na lov.

Cílem života pro něj bylo stát se hospodářem na statku a jednoho dne obhospodařovat Helmscherode. Doba ale na oba chlapce naložila zcela jiné požadavky v pomalu rostoucí nové Německé říši. Růst armády a autorita, kterou nově nabyl stav důstojníka v záloze, daly podnět mnoha rodinám, kterým do té doby byla vojenská služba naprosto cizí, aby své syny svěřily armádě. Mladý Keitel s bratrancem Baringem a dvěma dalšími hochy z Göttingenu, z nichž jedním byl později slavný jezdec koňské drezury Felix Bürkner, jednou diskutovali o tom, co by bylo nejlepší dělat po případné úspěšné maturitě. Shodli se na tom, že smysl má pouze povolání důstojníka. A protože jít k jezdecku bylo pro ne zrovna zámožné

otce příliš drahé – důstojník jezdeckta si musel přivést vlastního koně a skrovná výplata mladého poručíka musela být doplňována příspěvkem od rodičů – bylo tedy třeba dát se k dělostřelectvu, „kde také byli koně“, jak Keitel zmiňuje.

Dodává hned: „Nedal jsem na sobě znát, že mám vlastně jiné představy. Mou nejhlubší touhou bylo stát se hospodářem na statku.“ Nakonec sám se sebou uzavřel jakýsi kompromis: Na vojnu musel tak jako tak. Že se stane důstojníkem v záloze, bylo v nových časech samozřejmostí a slušností – to byl velký obrat v myšlení, neboť královskému hannoverskému radovi, který musel sloužit v pruském regimentu, by takováto myšlenka přišla ještě naprosto cizí! – A tak se mohl v klidu stát důstojníkem. Jistě ještě zbyde dost času na převzetí otcovského statku. V těch dobách to byla naprosto přirozená životní dráha. Navíc měl oproti svým vrstevníkům výhodu, že jej otec naučil téměř všemu, co se v rodinném podniku dělalo.

O Velikonocích roku 1900 jej po přeložení do vyšší primy otec přihlásil – jak tenkrát bylo obvyklé – k nástupu do 46. pluku polního dělostřelectva ve Wolfenbüttelu. Tento pluk byl vhodný nejen proto, že v něm byl braunschweigský kontingent, ale také proto, že kasárny se nacházely nedaleko Helmscherode. Pro otce byla služba u jezdeckta příliš drahá. Aby mohl zbavit svůj podnik dluhů, musel neustále počítat každý feník.

Carl Keitel se v Helmscherode podruhé oženil, s Annou, rozenou Gregoireovou, která přišla do domu jako domácí učitelka jeho druhého syna Bodewina. Se svým nejstarším synem hovořil otevřeně: Že ví o jeho touze stát se hospodářem, ale statek je příliš malý na to, aby uživil dvě rodiny. Sám se navíc cítil příliš mladý na to, aby již za zhruba deset let patřil do starého železa. Synovi by pak zůstaly jen dlouhé roky ve službě zemědělského zaměstnance a to dobře věděl, že je práce namáhavá a nijak vážená. Wilhelm Keitel tedy před otcem rozvinul své již dříve popsané kompromisní řešení. Otcí se velmi ulevilo. V rodině se traduje, že toto (byť předběžné) zřeknutí se cíle být hospodářem šlo skrze slzy. Tak začala vojenská dráha, která jej nakonec dovedla až k nejvyššímu hodnostnímu postavení v armádě a která vyústila v tragický konec.

Mějme tyto skutečnosti na paměti. Jednoduché, obecné posouzení šéfa vrchního velení Wehrmachtu obvykle říká, že generál polní maršál byl jednoduše produktem kadetských sborů a pruské vojenské výchovy. Zejména američtí psychologové v něm vidí výsledek „pruského junkerství“ – byl přece vysoký, urostlý, se širokými rameny a nosil skličko na černém řemínku. Kromě toho „měl přece statek“.

Po maturitě v Göttingenu v březnu 1901 nastoupil 7. března 1901 k dolnosaskému 46. dělostřeleckému pluku polní artilerie, jenž se nacházel ve Wolfenbüttelu, společně se štábem a I. oddílem (a 2. baterií z Braunschweigu) a také v Celle, kde byl 11. oddíl. Tvrdou službu vedoucí k hodnosti poručíka (18. srpna 1902)

zvládl dobře. Byl silný, uměl zacházet s koňmi a v jednání s lidmi se ukázal jeho přirozený vůdčí talent zemědělského hospodáře. Ve veliteli 1. baterie kapitánu von Uthmannovi našel potřebného přísného učitele a vychovatele. Válečnou školu v Anklamě, kterou absolvoval před jmenováním poručíkem, zvládl lépe, než sám čekal. Sám často přiznává, že v tomto „neutěšeném hnízdě“ příliš mnoho nepracoval. Tento postoj je pro jeho pozdější období ale typický. Mohl dělat více a dokázat více, než si sám byl ochoten přiznat. Mluví o sobě ve smyslu, že nikdy nebyl „umělcem života“. Je to pravda. Nijak si situace neusnadňoval.

Jako poručík byl přeložen k baterii do Braunschweigu na pozici důstojníka rekrutů. U třetí baterie tehdy sloužil jako novopečený poručík a důstojník rekrutů také muž, s nímž později v životě často zkřížil cestu – poručík Günther Kluge – později generál a nakonec generál polní maršál. Kluge byl kadetem. Již tenkrát v něm Keitel viděl všechny možné nedostatky, které kadetská výchova s sebou přináší. Patřil k důstojníkům, které Keitel považoval za nepřiliš nadané, v podstatě za nuly. Z poznámek o době, kdy byl poručíkem, vyplývá i další. Poručík Keitel byl velmi dobrým vedoucím oddílu. Vůbec nepochybuje o tom, že není tím, co sám nazývá „tichou vodou“. Těšil se z dobrých koní – příběhy o nich, jejich koupích a prodejkách zabírají v jeho vzpomínkách mnoho místa. Také velmi rád chodil na lov a pozvánky z panství v okolí Wolfenbüttelu nabízely dostatek příležitostí. Žil zde jeho vzdálený příbuzný Fritz von Kaufmann, Löbbeckeovi z Hedwigsburgu a jeho přítel Wilhelm Wrede ze Steinlahu u Ringelsheimu. Rovněž rád tancoval a na dvorních plesích prince regenta z Braunschweigu či prince Albrechta z Pruska působil jako předvádějící tanečník. Byl ovšem nepřitelem pohodlných procházek a obával se dluhů. Když byli spolu se svým přítelem Felixem Bürknerem v srpnu 1906 převeleni do vojenského jezdeckého institutu, jehož studenti pro ně byli – mírně řečeno – lehkých mravů, dali si vzájemně slib: „žádné zábavy a žádné ženy“.

Se zděšením líčí osud jednoho svého kamaráda, husarského důstojníka, který se oženil s obchodnicí z Lindenu a kvůli dluhům uprchl do Ameriky. Během doby, kdy byl v Hannoveru, se provalil „skandál v jezdecké škole“, kdy téměř třetina jejích důstojníků musela být přeložena kvůli hraní zakázaného hazardu a dluhům. Zasáhl samotný císař. Pro něco takového Keitel neměl vůbec pochopení. Byl mužem šetrnosti. Vypráví se, že když byl v letech 1934–35 velitelem divize, pokud byl pozván na oficiální zábavy, jel na ně služebním vozem – a sám. Jeho manželka, pokud se chtěla zúčastnit také, musela přijet tramvají. Přišlo mu nemyslitelné, nekorektní, aby se vozila autem důstojníka.

Ještě jedna věc stojí v jeho „poznámkách“ za zmínku. Jsou plné vyprávění o kasárnách, cvičných střelbách, manévrech, jezdeckých soutěžích a lovech, ale jinak žádné jiné zájmy, s výjimkou ovšem statkaření. Není v nich nic o četbě jiné

literatury než vojenské, nic o soudobé politice, snad až na poslední rok před světovou válkou. A není to zřejmě pouze proto, že poznámky psal v roce 1945 v zajetí a chtěl jimi vytvořit určitý obrázek o sobě. Prostě to všechno pro něj nehrálo roli. Byl zcela ponořen ve službě, a jinak chodil ke koním, na lov nebo jel do Hemscherode či na statkářskou výstavu do Hannoveru. Spousta jeho kamarádů z jeho vrstvy se chovala obdobně.

Ve službě neúnavný a důkladný mladý důstojník se brzy stal středem zájmu nadřízených. Po ukončení prvního ročníku u střelecké školy polního dělostřelctva v Jüterbogu (1904/05) mu bylo díky výtečným výsledkům nabídnuto přestoupení k výukovému pluku. Vyprosil si ale, aby mohl zůstat ve Wolfenbüttelu, aby tak nepřišel o spojení s otcovským statkem.

V roce 1908 měl být přeložen po těžkém úrazu na koni v Hannoveru – pád při skoku na koni s dvojitou zlomeninou pánve, jelikož kůň padl na něj – jako inspekční důstojník na válečnou školu. Podmínkou bylo, že takovýto důstojník není ženat. Uvědomil tedy svého nadřízeného, plukovníka Stolzenburga, že se zamiloval a brzy se bude ženit. Plukovník Stolzenburg, vynikající důstojník, ale také obtížný a náročný nadřízený, si jej nato vybral jako svého vlastního adjutanta. A to i přesto, že poručík Keitel jednou při cvičných střelbách, když již nemohl déle vydržet nepřetržitě komandování velitele, ve vzteku mrskl svým sklíčkem pod jeho nohy a oznámil, že teď nic nevidí. Snad byl takovýto tón pro plukovníka lepší než jinak bezvýhradná poslušnost.

Každopádně to byl první z řady charakterově velice těžko snesitelných nadřízených, kteří do poručíkova života zasáhli. Jako adjutantovi mu nyní bylo svěřeno vojenské úředničení a písemnosti. Poručík, jinak zamilovaný do koní a lovu, nyní zpracovával osobní data, kontroloval kalendář povolávacích rozkazů a mnoho dalšího. Byla to důvěrná práce.

18. dubna 1909 se poručík Keitel oženil s Lisou Fontaineovou, dcerou statkáře Armanda Fontaineho z Wülfelu u Hannoveru. Tchán, majitel Wülfelu (který byl nyní pohlcen velkoměstem Hannover) a pivovaru, byl zámožnější než Keitelovi. Musel se přemáhat, aby svou dceru dal „pruskému“ důstojníkovi. Byl to ovšem milovník jízdy na koni, výborný střelec na lovech, skvělý řečník a velmi dobrý hospodář. Usmířilo jej tedy, když u nadcházejícího zeteť objevil stejné sklony, v neposlední řadě také zálibu v dobrých doutnících a družnosti, při které se vyprázdnila sklenka dobrého vína.

Ve svých „poznámkách“ Keitel velmi barvitě popisuje, jak poprvé poznal svou nevěstu v domě svého stýce Visseringa, který žil v Hannoveru jako obchodní zástupce přes prodej dobytka, a jak ji zkoumal, zda by později byla spokojená se životem na venkově. Také zkoumal sám sebe, zda by stačil bohatým zálibám a uměleckým sklonům své budoucí ženy.

Lisa Keitelová byla urostlá, hezkého vzhledu, poněkud studeně působící. Ráda četla vážnou literaturu, milovala hudbu a zajímala se o umění všeho druhu. V jistém smyslu byla přemýšlivá a jistě méně sentimentální než její muž. Snad pro tuto rozdílnost povah se oba šťastně doplňovali, a tak spolu uzavřeli manželství, které přetrvalo všechny bouře té doby. V neštěstí zaujala tato žena hrdý postoj, který pro okolí mohl vypadat dokonce jako tvrdost.

Na postu adjutanta se u Keitela rozvinul smysl pro odpovědnost. V dopisech z první světové války se Keitel často odvolává na svůj zdravý selský rozum. Není to přehnané, ač se to tak může zdát. Během cvičné střelby v Altengrabow se na jaře 1910 setkal s tehdejším inspektorem polního dělostřelectva, generálem von Gallawitzem, mimořádně schopným důstojníkem, jemuž mnozí po první světové válce předpovídali politickou kariéru. Keitel byl hluboce zaujat. Gallwith je jedním z mála vysokých důstojníků, o němž se před válkou zmiňuje. Zmiňuje se také, že již tenkrát navrhoval reformy (do té doby podceňované), které by do výzbroje armády přidaly více lehkého dělostřelectva, větší zásobu munice a pěchotou podporované dělostřelectvo. Všechno to byly věci, které se posléze za první světové války ukázaly jako nepostradatelné.

Při podzimních manévrech X. armádního sboru roku 1913 dal velitel generálního štábu, plukovník Gustav hrabě von Lambsdorff, kdysi vojenský zmocněnec německého císaře na carském dvoře, po závěrečných rozhovorech důstojníkům generálního štábu a vyšším adjutantům najevo, že se Trojspolek nachází ve vážné situaci, i když se ji Jeho Veličenstvo snaží utišit. Nadešel čas pro válku na Balkáně. Hrabě Lambsdorff doporučil přezkoušení mobilizačních příprav. To se týkalo také našeho – od roku 1910 – hlavního plukovního adjutanta 46. polního dělostřeleckého pluku ve Wolfenbüttelu. Jeho vážná, dolnosaská povaha nemohla takové věci brát na lehkou váhu. Spíše je viděl černě.

Hrabě Lambsdorff zatáhl nadporučíka Keitela do rozhovoru a položil mu několik otázek. Keitel z toho vyvodil, že jej možná čeká převelení na pozici brigádního adjutanta. Předpokládal také – zcela správně – že bude povolán k účasti na cestu generálního štábu armády na jaře příštího roku. Rozvinula se u něj vskutku včelí píle a začal se v zimě 1913/14 pečlivě teoreticky zabývat možnou prací pro generální štáb. Studoval mimo jiné „šedého osla“, jak ironicky nazývá příručku důstojníků generálního štábu.

Jak předpokládal, tak se také stalo. Zúčastnil se v březnu 1914 cvičné cesty armády pod velením plukovníka hraběte Lambsdorffa. Byli zde mnozí důstojníci z hlavního štábu v Berlíně, mezi nimi Joachim von Stülpnagel a baron von dem Bussche-Ippenburg. O druhém zmiňovaném Keitel píše, že jej v roce 1925 přivedl do vojenského úřadu (armádní organizace – oddíl T2). Bussche-Ippenburg, za Schleichera šéf armádního personálního útvaru, tedy musel důstojníka Keitela

také vnímat jako vhodného pro zpracovávání otázek organizace armády. A přesně toto bylo a zůstalo Keitelovým vyloženým nadáním.

Začátkem léta 1914 podnikl se svou manželkou dovolenkovou cestu do Švýcarska. Na cestě zpět jej v Konstanci zastihla zpráva, že následník trůnu habsburské monarchie, arcivévoda František Ferdinand, byl v bosenském Sarajevu zavražděn. Na mírové vyřešení této krize nevěřil jednak proto, že měl sklony vidět věci černě, ale hlavně proto, že měl na politiku dobrý náhled. Přerušil dovolenou a jel k pluku.

Ohledně 30. července 1914 poznamenal: přišel „pověstný telegram“, že k 1. srpnu je nařízena mobilizace a že válce již není možné zabránit.

Dne 8. srpna 1914 odešel wolfenbüttelský pluk polního dělostřelectva na frontu do Belgie a u Spa překročil belgické hranice...

—
Zde „poznámky“ končí uprostřed věty – snad proto, že jejich pisateli nyní zahrozila žaloba za válečné zločiny.

—
O dalších životních osudech v tomto období života svědčí dopisy a dále životní vzpomínky, které navazují rokem 1933 a končí porážkou u Stalingradu. Ještě pak zachycují poslední dny pod vedením Adolfa Hitlera od 20. dubna 1945.²

V zápisu pro svého obhájce, Dr. Otto Nelteho, z 10. října 1945³ vyzdvihuje polní maršál ve svém „životopisu“ zejména fakt, že vyrůstal a byl vychováván v evangelicko-luteránské víře. Vlastní rodinu popisuje jako „starou hannoverskou statkářskou rodinu“, jejíž předkové obdělávali po 100 let panství Poppenburg v hannoverském království. Kupodivu, snad proto, že jeho matka byla churavá a druhá dcera, Erika Keitelová, trpěla od 17. roku života cukrovkou a nakonec zemřela na tuberkulózu, snad proto velmi oceňuje, že jeho vlastní rodina byla v jádru zdravá. Udává, že v září 1914 byl poraněn střepinou granátu na pravém předloktí. Byla roztržena tepna a hrozilo vykrvácení, které bylo zastaveno zaškrcením. Kromě běžných dětských nemocí, říká, že vážně stonal pouze dvakrát: v roce 1907 následkem pádu z koně s dvojitou zlomeninou pánve, a potom v roce 1932 zánětem žil v pravém lýtku, který s sebou přinesl ještě následnou trombózu, plicní embolii a zápal plic. Kvůli této nemoci chybí v jeho korespondenci i v poznámkách údaje o jeho osudech za éry kancléřského úřadování generála von Schleichera.

² Srovnej se stranou 448 a násl., dále Keitelovy výslechy v Norimberku 10. 10. 1945, 1040–1305 Thomasem J. Doddem „Hitler's last days in Berlin“ v *Nazi Conspiracy and Aggression* (Washington 1948), Suppl. B, s. 1275 a násl.

³ Advokátní spisy Nelte (originály / osobní dopisy).

Rozhodujícím zážitkem pro něj jako pro vojáka, kterého vojenská dráha zatahla nyní do války, jejíž konec se zdál v nedohlednu, bylo převelení do generálního štábu. V říjnu 1914 byl povýšen na kapitána a dlouhý čas vedl baterii na západní frontě.

V dopisech z března 1915 o tomto zážitku hovoří a je z nich dobře cítit, jak svou novou úlohu bral velice vážně a jak hluboce si kladl otázku, zda je pro takovéto postavení dostatečný. Takovéto velení viděl jako vyznamenání. Moc dobře si byl vědom, že mu chybí vzdělání. Podle vyprávění jeho pobočníka z dob, kdy byl polním maršálem, a z dob OKW prý často působil lépe, nežli sám sobě byl ochoten přiznat. V takových dobách se tento pečlivý muž neúnavnou pílí a samostudiem snažil dohonit, a často i dohnal, to, co mu zpočátku scházelo.

Nicméně – podle toho, co se v rodině ústně traduje a jak si manželka stěžovala – dokázal po celé měsíce a roky neznat nic jiného než práci, zejména v počátečních dobách na Říšském ministerstvu ozbrojených sil (vojenský úřad) po skončení 1. světové války a později znovu v dobách OKW (vrchní velení Wehrmachtu). V kanceláři byl doma. Působil nervózně, hlavně v dobách působení na ministerstvu, i když nikoho o tomto mohutném muži vlastně nenapadlo, že by vůbec nervy měl. I coby generál, polní maršál a šéf vrchního velitelství byl neustále mužem, který měl mnoho práce a stále spěchal, i přesto, že již dávno byl ve vojenské správě virtuosem, který mistrovsky zvládal hory spisů. Vtipné prohlášení jeho adjutanta (kterému se sám často srdečně zasmál) bylo trefné: „Německý polní maršál kvapí ve spěchu vpřed a za ním v poklidu kráčí jeho pobočník.“

Pro důstojníka generálního štábu Keitela mělo velký význam, že nyní procházel válečnou školou v praxi a že zažil slavný „veliký generální štáb“ během rychle uplynulých měsíců roku 1915 v Haliči a Srbsku ve funkci, ve které byl nepřekonatelným mistrem: velkém operativním velení. Kapitán Keitel, člen generálního štábu, zůstal poté po zbytek války na západní frontě u 19. rezervní dělostřelecké divize a potom od prosince 1917 jako 1. důstojník generálního štábu („Ia“) ve Flandrech u námořních sborů.

Zde se nevelelo ve starém smyslu slova, zde platila taktika, přesněji řečeno organizace, administrace války. A syn majitele statku a vnuk královského hannoverského pachtýře a rady měl organizátorství v krvi. Po dědečkovi zdědil také další rys, který lze v dolním Sasku nalézt jen velice zřídka, u šlechty i u sedláků: důslednou věrnost zemskému pánovi, byť by i vykazoval jisté slabiny, jak tomu zajisté u krále hannoverského bývalo. Tato věrnost byla pevná. Nepramenila z vědomí povinnosti, nýbrž sama ze sebe, ze smyslu pro tradici. Pán byl nedotknutelný.

Jako „Ia“ 19. rezervní dělostřelecké divize se za války seznámil s mužem, který do jeho osudu hluboce zasáhl: 1. důstojníkem generálního štábu předsunuté 7. armády, majorem Wernerem von Blombergem. Blomberg patřil k typům

s všestrannými zájmy. Byl velmi vzdělaný a literárně znalý, s filozofickými zájmy. Později mu byly přisuzovány sklony k antroposofii Rudolfa Steinera. Na Keitela velmi zapůsobil, i když Keitel připouští, že lidsky se s ním nikdy příliš nesblížil. Vezmeme-li v úvahu Keitelovy i Blombergovy názory na reorganizaci vysokého velitelství, pak zde jistě hrála roli skutečnost, že Keitel byl jedním z mála důstojníků generálního štábu, kteří se za války služebně setkali také s druhou tehdy existující částí vojska: námořnictvem, ač pouze s jeho na zemi nasazenými sbory.

Brzy tedy byla pospojována mnohá vlákna, více než by se později hodilo v dobách neštěstí a zatracení.

Dalším zážitkem důstojníka generálního štábu – tentokrát temným – byla revoluce v roce 1918. Není jasné, co si o svržení císaře myslel. O Vilémovi II. od něho nemáme žádné vyjádření, jenom odmítavý postoj jeho manželky. Na jeho psacím stole stál dlouho obrázek korunního prince s vlastnoručním věnováním, a to ještě v dobách na říšském ministerstvu. Nicméně pro něj, stejně jako pro desetitisíce důstojníků a miliony frontových vojáků se obrázek „císaře“ již dávno stal spíše ostudou, poté co se Jeho Veličenstvo před několika lety samo zbavilo úřadu. Co Keitela drtivě zasáhlo, byl rozpad veškerého pořádku a porážka. Stejně jako statisíce vojáků všech hodností musel události vnímat jako jistý druh zemětřesení nepochopitelného a tajemného původu a nebylo daleko k domněnkám, že v německé vlasti byl položen základ k „rudé“ revoluci. Osobně byl mimořádně odvážným mužem, ale měl rovněž sklony na všem vidět ty nejtemnější stránky, obzvlášť když se na obzoru ukázal temný mrak. A tak v letech 1918–1919 chce i věřit, že se musí podařit vybudovat zcela nové Německo, a zároveň má pochybnosti, zda nebude třeba, alespoň na nějaký čas, projít očištným ohněm bolševismu.

A zůstal důstojníkem. Považoval nyní za svou povinnost neselhat při znovuvýstavbě. V Norimberku vypověděl, že svou povinnost vojáka plnil za císaře, za Eberta, za Hindenburga a stejně tak za Hitlera. Podobně smýšlelo mnoho dalších, kteří to měli snazší, protože s vůdcem nebyli v tak těsném kontaktu a nemuseli se před mezinárodním vojenským tribunálem zodpovídat poté, co se Vůdce své pozemské zodpovědnosti zbavil.

Keitel od roku 1925 až do roku 1933 pracoval na Říšském ministerstvu obrany, pouze s krátkou přestávkou, kdy byl ve službě jako velitel oddílu u dělostřelctva – pluku 6 v Mindenu. To je známkou, že jeho nadání byla správně odhadnuta – nejprve v organizačním oddělení armád (T2) jako vedoucí skupiny, později od roku 1930 jako šéf oddělení. Do tohoto období také spadají první úvahy o budoucí moderní organizaci vysokého velení, které sdílel s plukovníkem Geyerem. Generálporučík Wetzell jej přizval, když byl šéfem armádního úřadu – neoficiálního generálního štábu – do bezprostřední blízkosti jako pracovníka pro otázky

spojené s polní použitelností malé říšské armády a vybudováním rezerv. Později oddělení T2 připadla také úloha navýšení armády. Dokonce i Keitelovi nepřátelé, které si jako šéf vrchního velení Wehrmachtu za Hitlera udělal, protože od něj čekali více či něco jiného, mu neupírali jeho organizátorské schopnosti. Na druhou stranu se Keitel ve svých vzpomínkách nijak netají tím, že se pro místo náčelníka generálního štábu Wehrmachtu nehodil, neboť mu chybělo vzdělání i schopnosti. Jedno bylo ale jisté: Vzhledem k existenci tří složek armády, pozemního vojska, námořnictva a letectva (Luftwaffe), bylo nezbytné vytvoření zastřešujícího velení. A generální štáb armády byl příliš zatuhlý v tradičním přemýšlení na to, aby mohl takovému úkolu dostát sám. V této otázce měli Blomberg, Keitel a Jodl modernější názory než Beck.

Z korespondence je jasné vidět, že šéf oddělení na ministerstvu přemýšlel „ředitelsky“. Také je ale vidět, že velmi trpěl neustálým propadem Německa. Sázel na říšského ministra Brüninga a později na Papena. Národní socialisté v něm nevbuzovali důvěru. Dopisy jeho ženy dobře jeho postoj prozrazují. Těžká krize německého zemědělství, která přišla roku 1927, hospodářství hluboce zasáhla. Jeho otec pomýšlel na prodej Helmscherode, když krize vrcholila. Keitel jej od toho velice zrazoval a byl okamžitě připraven přijít mu na pomoc s použitím majetku své manželky.

Za zmínku také stojí, že jej jakožto plukovníka, který v roce 1931 díky vztahům mezi říšskou armádou a Rudou armádou poznal Rusko a sovětský stát, nezaujal komunistický systém, nýbrž obraz „silného státu“, ve kterém hraje – jak se domníval – hlavní roli armáda.

Keitelovým bystrým protivníkem v psaní memorand ohledně budoucího uspořádání vedení Wehrmachtu na počátku hitlerovské éry byl generál Beck, náčelník generálního štábu pozemního vojska. Ten nabyl v roce 1933 dojmu, že revoluční změny v Německu by mohly vlasti prospět. Podobně to cítil i Keitel, ačkoli velmi dobře věděl, že jeho otec v Helmscherode nový stav prudce odmítá.

Problém spolupráce s Hitlerem, problém osudu a viny, musí být svěřen až závěru. Dokud nenecháme promluvit dokumenty, bude ovšem užitečné ocitovat ještě několik obvyklých soudů na Keitelovu adresu. Anglický vojenský historik John W. Wheeler-Bennett shrnuje ve svém slavném díle „Nemesis of power“ (Londýn 1953)⁴ všechna obvinění z doby soudního procesu. Podle této knihy byl Keitel „potenciálním nacistou“ již dlouho před převzetím moci, jako „obskurní a nepříliš nadějný württenberský důstojník“. Na straně 429 jej Wheeler-Bennett popisuje jako „Württenberčana s evidentně podřadnými schopnostmi“ a pokračuje:

⁴ V Německu vyšlo jako *Die Nemesis der Macht* (Düsseldorf 1954).

„Měl sice ambice, ale postrádal talent, jistý přirozený šarm a vychytralost, ale nikoli inteligenci a osobnost.“

Americký vězeňský psychiatr v Norimberku, Dr. Douglas M. Kelley, Keitela vyličil v knize „22 Hitlerových mužů“ jako „pruského junkera“ a typického pruského generála, jehož předkové po sto let byli pruskými důstojníky a předními statkáři. Zcela v protikladu k Wheeler-Bennettovi však Keitelovi přisuzuje „vysokou inteligenci“, ačkoli ne tak všestrannou jako u generálplukovníka Jodla.

Další uznávaný anglosaský vojenský historik, Gordon A. Craig, popisuje náčelníka OKW (vrchního velení Wehrmachtu) Keitela ve své rovněž proslavené knize „The Politics of the Prussian Army“ (Oxford 1955)⁵ jednoduše jako muže bez charakteru a Hitlerova oddaného obdivovatele.

Carl Haensel, jeden z nejchytrějších a literárně nejzkušenějších německých obhájců v Norimberku, považuje Keitela ve své knize „Das Gericht vertagt sich“ („Přelíčení se odkládá“, Hamburk 1950, s. 141+144 a násl.) za typického generála. Podle něj byla Keitelova účast na procesu pro něj „službou“, nikoli vynuceným soudem cti. Pochybuje, zda za tvrdým čelem vůbec někdy mohla zasvitnout jasná myšlenka, a pokládá za možné, že chování tohoto muže se dá vysvětlit na základě jeho kadetského období.

Vysocí němečtí vojenští činitelé, kteří se později o Keitelovi vyjádřili ve svých pamětech nebo historických výpovědích, jako například generál polní maršál von Manstein, generálplukovník Halder nebo generál pěchoty Dr. Erfurth,⁶ mu jednoduše upírají jakoukoli schopnost, i organizační, a popisují jej prostě jako „typ pohodlného podřízeného“. Generálplukovník Halder jej nazval „pracujícím býkem“.

Historická srovnání mají tu nevýhodu, že pokulhávají. Možnost srovnávat je tu vždycky. Byl Keitel pro Hitlera jakožto náčelník OKW víceméně jen „šéfem jeho vojenské kanceláře“, podobně jako si držel svého šéfa kancléřství, prezidentské kanceláře, stranické kanceláře a osobní kanceláře? Tak to dělal i Napoleon se svým takzvaným generálním štábem: maršál Alexandre Berthier, knížata a vévodové von Neufchatel a Valangin a kníže von Wagram. Berthier, který se v roce 1814 při svržení Napoleona dal k dispozici novému francouzskému králi Ludvíku XVIII., spáchal během „sta dní“ následkem duševní rozervanosti sebevraždu.

Polní maršál Keitel řekl svému obhájci v Norimberku, Dr. Neltemu – ačkoli i jej napadla myšlenka na sebevraždu – když se jej v rámci základního výslechu pro

⁵ V Německu jako *Die preußisch-deutsche Armee 1640–1945. Staat im Staate* (Düsseldorf 1960).

⁶ Srovnej Manstein: *Aus einem Soldatenleben* (Bonn 1958), s. 111, 288, P. Bor: *Gespräche mit Halder* (Wiesbaden 1950), s. 114 a násl., W. Erfurth: *Geschichte des deutschen Generalstabes 1918–1945* (Göttingen 2. Aufl. 1960), s. 199.

podání svědectví otázal: „Jako německý důstojník považuji za svoji samozřejmou povinnost stát za tím, co jsem udělal, i pokud to bylo nesprávné... Zda je to vina nebo osud, nelze vždy jasně oddělit. Zdá se mi ale nemožné přenést vinu na muže v prvních liniích nebo na nižší velitele a na nejvyšších místech se odpovědnosti zbavit. To by nebylo pravdivé, ba ani důstojné...“⁷

V následujících oddílech knihy jsou dokumenty, některé úplné, z jiných jen úryvky. Pocházejí ze dvou hlavních zdrojů: Předně z korespondence z již citovaných spisů „Keitel 71/40“ a dopisů z velmi bohaté korespondence Keitelovy manželky s její matkou, případně s otcem nebo tchánem. Dopisy jsou uvedeny doslovně. Zkrácené části jsou označeny tečkami.

Druhým zdrojem jsou zápisky polního maršála, zapisované v době zajetí. Psal je bez jakýchkoli podkladů a rovněž mu nezbyl čas si je po sobě znovu přečíst, případně korigovat. Proto se v nich dají nalézt přirozeně i omyly, čas od času nedokončené věty nebo posuny časových událostí. Proto si vydavatel dovolil doplnit některá písmena, pro lepší čtivost vypustit některé odstavce a – kromě korektury omylů – také doplnit nedokončené věty, případně rekonstruovat zkomolená místa. Tyto pasáže jsou vždy uvedeny v závorkách, aby byly jasně odlišený. Větší části vypuštěného textu jsou vyznačeny tečkami. Místa v originále podtržená jsou v tisku označena větším odsazením písmen (delší podtržené pasáže dokumentů jsou vytištěny *kurzívou*).

Zůstává obdivuhodné, jak polní maršál, pod obrovským duševním zatížením v týdnech před oznámením rozsudku a pak v očekávání provedení rozsudku, přesto zůstal ještě schopen s jasnou koncepcí popsat úsek svého života a svého konání v rozhodujících letech naší historie. Možná ale, že to byla pro muže, který si za téměř dvě desetiletí zvykl na vojenskou práci od psacího stolu, vlastně úlevná práce, neboť se tak mohl donutit na něco soustředit. Mužem pera, velkým spisovatelem, ovšem pan polní maršál nikdy nebyl. Zápisky působí poněkud těžkopádně a rozvláčně. Možná že by byl mnohé ještě opravil a přeformuloval, kdyby mu k tomu byl dopřán čas. I přesto, že barvitému líčení nevěnoval mnoho prostoru a důležitosti, je si vždy viditelně vědom faktů a popisuje své myšlenky. Na to je třeba při četbě jeho poznámek vzít ohled.

Vydavatel
Hamburk, 15. března 1961

⁷ Advokátní spisy Nelte.

Dopisy z let 1914–1935. Rodinná korespondence⁸

*Wilhelm Keitel otcí*⁹ (polní korespondenční list)

... [nečitelné]... 1. 9. 14

„Druhá velká bitva u St. Quentinu je za námi, byly to tři dny nepřetržitého boje, který ustával jen na pár hodin v noci. Boží milost přinesla šťastné vítězství našim zbraním, Francouzi ustupují k Paříži. V těchto týdnech jsme již hodně dokázali a také hodně prožili. V bitvě u Namur jsme v neděli 23. 8. měli těžké ztráty kvůli protivníkově promyšlené dělostřelecké palbě, v níž jsme vydrželi 9 hodin. – Počasí je akorát teď nádherné, myslím na Tebe a na sklizeň, kterou právě díky přízni počasí zvládneš sklidit i přes nedostatek lidí a koní...“

⁸ Poznámka vydavatele: Následující dopisy pocházejí ze dvou zdrojů, jednak ze záznamů o majiteli panství Helmscherode Carlovi (otec) a Wilhelmu (syn) Keitelových, který obsahuje dokumenty z let 1871–1940 (Akte Keitel 71/40), a z velmi bohaté korespondence paní Lisy Keitelové, rozené Fontaineové, s její matkou, Annou Fontaineovou, rozenou Bergeovou (pozůstalost, korespondence LK). Druhým zdrojem jsou dopisy generála polního maršála tchánovi a tchyni. Všechny dopisy jsou psané ručně, inkoustem, tužkou nebo přes kopírovací list. V dopisech otcí je většinou oslovení „Milý otče“ a v podpisu „Tvůj věrný syn Wilhelm“. Adresátem je buďto majitel statku Carl Keitel v Helmscherode (1854–1934), otec, tchán, Armand Fontaine (1845–1920), nebo pokud se jedná o dopisy jeho manželky, Lisy Fontaineové (1887–1957), ty jsou adresovány její matce, Anně Fontaineové, roz. Bergeové z Hederslebenu u Merseburgu (nar. 1856). Značná část všech dopisů polního maršála otcí se zabývá rodinnými otázkami, hospodářství v Helmscherode, nákupu koní apod. U pisatele převládá zájem o zemědělství, koně, lov a rodinné záležitosti. Velmi početné dopisy Lisy Keitelové se věnují hlavně rodině, jen málokdy jiným tématům. Poskytují však velmi dobrý pohled do duše jejího muže, ještě než se stal náčelníkem OKW. Veškeré materiály jsou majetkem rodiny Keitelových.

⁹ Dále jsou zde dopisy nadepisovány pouze „otcí“, popř. „tchánovi“ apod.

Lisa Keitelová matce

Wolfenbüttel, 11. 10. 1914

„...Prý se připravují velké věci. Wilhelm se o tom dozvěděl v Hannoveru¹⁰ a píše velmi nadějně. Kdyby tak Holandsko skutečně vyhlásilo válku Anglii. Ten hloupý král Belgičanů¹¹, který se nechává přemlouvat Angličany, aby své hlavní město bránil dále, i když je to beznadějně. – ...“

Tchánovi (polní korespondenční list)

Fresno, 10 km severně od Remeše, 13. 10. 14

„S velkou chutí si právě vytahuji jeden z Tvých doutníků, který jsem zde při svém návratu našel ve velmi dobrém stavu... Nepřítel stříl a je mu jedno, zda je den či noc, už jsme si na to během těch čtyř týdnů úplně zvykli...“

Otci (polní korespondenční list)

Conde, 27. 10. 14

[Pisatel hlásí otci propůjčení Železného kříže 1. třídy, ze kterého „je stále ještě oněmělý“, zda toto vyznamenání]...

„...Jinak se tu nic nového neděje, kéž by už tak jeden všeobecný útok učinil všemu konec...“

Tchyni (polní korespondenční list)

„Ledový palác“ (zákop v palebné pozici), 25. 11. 1914

„...Postupně se nás zmocňuje netrpělivost, tím spíše, že nám to, jak zde věčně stojíme proti sobě, přece jen začíná lézt na nervy...“

Tchyni a tchánovi (dopis)

Menneville, 10. 12. 14

„...Nejkrásnějším vánočním dárkem by pro mne byl výhled na blízký konec války. Za této situace se ovšem tyto myšlenky a naděje zdají být ještě zcela nemyslitelné

¹⁰ Wilhelm Keitel, nadporučík 46. dělostřeleckého pluku, byl v září 1914 zasažen střepinou granátu do pravého předloktí a byl poslán na zdravotní dovolenou do vlasti (srov. spisy Nelte / Keitelův životopis, zápis z 10. 10. 1945).

¹¹ Albert I., král Belgie (nar. 1875), vládl v letech 1909–1934. Dále zmiňované město není nejspíše Brusel, nýbrž dlouhou dobu bráněné Antverpy (pozn. vyd.).

a nesplnitelné. V každém případě mám nyní dojem, jako bychom zde ve Francii zcela uvázli a není v našich silách vynutit si v dohledné době rozhodující vítězství. Od severních Flander až po jižní Verdun se jedná všude jen o čelní střetnutí, která by si, zvážíme-li mohutná opevnění našich protivníků, vyžádala strašlivé oběti, pokud bychom se pokusili prolomit útokem...

O životě a dění zde nemáte ani potuchy. Zákopy jsou místy od sebe vzdáleny méně než 100 metrů. Často házejí naši lidé Francouzům noviny a všemožné zprávy, dokonce i čokoládu a cigarety. Francouzi na nás nedávno zavolali, že bychom přece mohli nechat toho vzájemného ostřelování, načež naši odvětili, že to by Francouzi nejprve museli přestat střílet těžkou municí na vesnice, v kterých jsou umístěna naše stanoviště. Načež přišla odpověď Francouzů: Oni s tím nemohou nic učinit, prý se jedná o dílo Angličanů! Zatímco dnes nedaleko vesnice dopadaly těžké granáty, uspořádali jsme hon na zajíce! 5 střelců a asi 100 náhončích (od pěchoty) atd..."

*Lisa Keitelová tchánovi*¹²

Wolfenbüttel, 22. ledna 1915

„...daří se mu (tedy Wilhelmovi) zatím velmi dobře. Ty si ale nejspíše dokážeš představit, jak on, se svou náturou, všechno bere velmi vážně a jak je deprimovaný. Jeho dopisy zní vždycky tak strašně smutně a člověk stejně nemá, jak mu pomoci..."

Otcí

Hlavní stan armádního sboru, Montaigne, 11. 3. 15

„Musím Ti sdělit další velké překvapení. Můj milý pluk a 4. baterie, které mi během zimy přirostly k srdci, jsem musel velice náhle – včera – opustit. Byl jsem přeložen na pozici důstojníka generálního štábu vrchního velitelství 10. rezervního sboru a již jsem zde začal se svou činností. Tak se mi přece jen vyplatila má úspěšná loňská účast na cestě generálního štábu a mohu a musím se ze srdce těšit z tohoto vyznamenání... samozřejmě jsem nebyl přeložen do generálního štábu, to bylo vyloučeno, a také to bylo nemyslitelné. Přejít od dlouholetého adjutanta pluku k veliteli baterie byl těžký, ale tento druhý přechod mi předkládá ještě novější a těžší úkoly..."

¹² Akta Keitel 71/40. Příjemcem dopisu je statkář Carl Keitel v Helmscherode.

Lisa Keitelová tchánovi

Wolfenbüttel, 12. března 1915

[ohledně převelení jejího muže do generálního štábu, podle údajů z jeho dopisu]...

„...Je úplně blažený. Sice ještě nemá červené nohavice¹³, ale ty se dají, pokud se nějak významně neshodí, očekávat velmi brzy...”

Tchánovi

Hlavní stan armádního sboru, Montaigne, 13. 3. 15

„...Nejspíše už jste se od Lisy dozvěděli, že se mi dostalo vzácného vyznamenání, a sice, že jsem byl převelen jako důstojník generálního štábu k vrchnímu velitelství 10. rezervního sboru. Ty jistě pochopíš, že mi to udělalo velkou radost, i když si zase musím zvykat na vážnou a odpovědnou kancelářskou práci. Zapracování je pochopitelně velmi náročné, a musím být velmi energický...”

Otci

Hlavní stan armádního sboru, Montaigne, 21. 3. 15

[pisatel gratuluje otci k narozeninám – 25. března] „...Často mne napadlo, jak to asi touhle dobou bude vypadat s válkou. Teď je tady – bohužel nejsou vidět žádné známky toho, že by měla končit...”

Nakonec mi byla udělena vyznamenání, kterých jsem se ani nenadál. Mé postavení na mne klade vysoké požadavky v oblastech, které jsou pro mne naprosto nové. Zatímco běžný důstojník generálního štábu potřebuje 5 let, aby mohl takto pracovat, mě sem jednoduše posadili. Do toho všeho se zapracovat, a ještě k tomu za ztížených okolností, a obeznámit s veškerou potřebnou technikou se mi zdá skoro nemožné.

Ani v nejmenším mě to ale netrápí, spoléhám jednoduše na svůj zdravý selský rozum. A zbytek je již otázka svědomitosti, která mi nepřijde nijak těžká...¹⁴

Dokud naši nepřátelé nepochopí, že nevyhladovíme, a pak opět dozraje žito a budeme mít nový chléb, pak nevěřím na mír. Hodně bude záležet na požehnané příští podzimní úrodě – kdyby se nevydařila, mohla by nás připravit o plody vítězství...”

¹³ Myslí se tím karmínově rudé lampasy na kalhotách, které označovaly důstojníky generálního štábu.

¹⁴ Následuje popis návštěvy vrchního velitele 7. armády, generálplukovníka von Heeringena (Keitel: „Už to není žádný mladík.“) Dále jmenuje svého velícího generála, generála von Ebena, a rovněž náčelníka štábu, plukovníka hraběte Waldersee (pozn. vydavatele).

Lisa Keitelová svému otci

Wolfenbüttel, 9. dubna 1915

„...Wilh. má strašně práce. Musí to zvládat po nocích, já jsem ale ráda, že se dostal ze zákopů. Včera mi psal, že to všechno záleží na vytrvalosti. Rozhodující bitvy jsou vyloučeny. Bylo by pro ně zapotřebí velkých oddílů, jenomže při roztažené frontě je nejde koncentrovat ...takže se pořád doufá a doufá, a nikdo neví, co dál...“

Tchánovi

Zámek Oberkirch (Alsasko), 3. 5. 15

„...Doba zapracování na mém novém místě nebyla lehká, nehledě na to, že ještě nebyl jediný den, kdy bych si mohl stěžovat na nedostatek notné dávky práce. Pokud se mi podařilo za těch 8 týdnů vsednout na koně pětkrát – kvůli uvolnění – pak je to mnoho. Jinak sedím celé dny u kalamáře...“

Co se bude dít a kdy lze očekávat konec, to je pro nás pro všechny v temnotách. Zbývá jediná útěcha: Dobrá věc chce čas. U Ypernu a na výšinách u Combres jsme zaznamenali úspěchy, které se od francouzských pokusů o průlom liší tím, že jich bylo dosaženo pomocí sil, které byly dostupné na místě, zatímco Francouzi své zoufalé pokusy provádějí s podporou dalších armádních sborů. Asi to nebude přehnaný odhad, že jen mezi Champagne a v oblasti mezi Má-zou a Moselou Francouzi ztratili něco mezi 150 000 až 200 000 muži. Pokusy o průlom v této fázi války stojí velmi mnoho, je to vidět na takovýchto číslech, a tak nezbývá než doufat, že na něco podobného také nepomýšlíme. Podle mne by takové oběti stejně žádné rozhodnutí nepřinesly, a to i kdyby se nám nějaký větší průlom povedl, o čemž pochybuji. Jen ať si Francouzi dál rozbíjejí hlavu o zeď, ročník 1916 už mají na frontě, pak přijde 1917, a až obětují i ten, nebudou moci dál a budou trvale zruinováni. Na východě se něco hýbe, ale nejspíš jsou to jen přípravy...“¹⁵

¹⁵ Toto je napsáno s ohledem na francouzské pokusy o ofenzívu u Champagne od února 1915, které v prostoru Perthes-Tahure byly prvním příkladem bitev o průlom s pomocí velkého materiálu, za podpory masívní palby dělostřelectva (pozn. vydavatele).

Otci

Statek Tarnagora (Halič),¹⁶ 23. 7. 15

„...kde se podaří vybojovat vítězství, je vlastně jedno, hlavní je, že nějaké vítězství je, a brzy bude vybojováno rozhodnutí proti Rusku. Jsme k tomu na nejlepší cestě...

... [pisatel je nyní s konečnou platností důstojníkem generálního štábu]...

...Ačkoli se upřímně těším z toho, co jsem – jako adjutant pluku – dokázal na frontě, méně je již vidět a jí se s tím neskrývám, jak těžkou práci a služební cestu mám před sebou nyní, zejména po ukončení války, pokud ji, Bůh dej, přežiji. Mé vzdělání pro potřeby práce v generálním štábu je stále ještě spíše povrchní, skoro jako bych neuměl ani ABC a 1×1 . To všechno si osvojují běžní členové generálního štábu během tří let na akademii a pak ještě dalších dvou let v praxi u štábu a pak to umí říkat i ze spaní. Pro mě je to stále kniha zapečetěná sedmi pečeti. Jde o techniku, bez níž nejde spolehlivě, rychle a jistě pracovat a rozkazovat. Zdravý lidský rozum a schopnost úsudku, které mne do této pozice vynesly, sice nejsou k zahození, nicméně samy o sobě k vytvoření skutečně schopného důstojníka generálního štábu nevedou. Zatím si tyto starosti nepřipouštím a nechávám je na později a raději se věnuji svému okruhu působnosti, kde potíže nemám. Nicméně později se tomu budu muset vážně věnovat a dohnat to, pokud si chci své postavení udržet a dostat vysokým požadavkům...”

Lisa Keitelová své matce

Wolfenbüttel, 19. 9. 1915

„...Chtěla bych teď něco napsat, ale prosím, jen mezi námi: Zdá se, že je nejvyšší čas pomoci Turkům otevřením cesty ke Konstant[inopoli], jelikož se nacházejí ve svízelné situaci. Zima brzy polní tažení přeruší a na jaře začne ...[nečitelné]..., hlavně Rusko s novými posilami. Pád Dardanel by byl každopádně tím nejhorším, co by nás mohlo potkat. Je velmi zajímavé si o těchto politických a vojenských otázkách povídat s Hentschem.¹⁷ (H. zastupoval plukovníky, dokud

¹⁶ Dopis pochází ze dnů velké letní ofenzívy v roce 1915 v Haliči, které se účastnil kapitán generálního štábu Keitel v rámci německé „jižní armády“ pod velením generála von Linsingena (pozn. vydavatele).

¹⁷ Richard Hentsch (1869–1918), v letech 1914/16 podplukovník a šéf zpravodajského oddělení generálního štábu pozemního vojska, známý svou rolí v bitvě u Marne v září 1914. Tehdy v roce 1915 byl pověřen přípravou přechodu skupiny vojsk generála Mackensena přes Dunaj proti Srbsku.

nedorazil vrchní velitel Mackensen.¹⁸ Zná velmi přesně poměry zdejší i na Balkáně a během války již vícekrát vyjednával s jednotlivými vládami...“¹⁹

Lisa Keitelová své matce

Helmscherode, 2. srpna 1916

„...Co říkáte poslední návštěvě Zeppelina v Anglii? Jsem jen ráda, že jsem to nemusela také prožívat. Myslím, že je to hrozné. Wilhelm je nadále před Verdunem, 10. rezervní sbor. Jako dosud. Píše sice trochu rozumněji, ale zdá se, že je nejen jako obvykle pod mrakem a ustaraný, ale že jeho nervy jsou velice napnuté. Nemůže spát a stále mu buší srdce. Dělán si docela starosti. Jestliže už totiž něco takového napíše, pak to jistě nebude tak jednoduché...“

Tchánovi

V poli, 2. 10. 2016

„...Momentálně mám neobvyklé množství práce, ani v noci nemám dost klidného času. Doufám, že to moje nervy vydrží, stojí před nimi brzká těžká zkouška... Dobré počasí nás vojáky nijak netěší; bojová činnost úzce souvisí se sluncem, jenom za jasného počasí mohou při moderním způsobu boje startovat letadla a operovat dělostřelectvo...“²⁰

Otci

Bruggy, 21. 3. 18

„...Díky Bohu jsme se tuto zimu podstatně více přiblížili konci války a s velkým očekáváním se věnujeme nadcházejícímu velkému úkolu...“²¹

¹⁸ August von Mackensen (1849–1945), generálplukovník, později generál polní maršál, ustanovený velitel polního tažení proti Srbsku.

¹⁹ Charakteristika je vlastně výpisem z dopisu Keitela své ženě! Keitelovy dopisy manželce byly Lisou Keitelovou zničeny až na pár výjimek, které se našly v Nelteho spisech (srov. tyto dokumenty, s. 322 a násl.) Údaj podal nejstarší syn, podplukovník ve výslužbě Karl-Heinz Keitel, (pozn. vydavatele).

²⁰ Napsáno pod dojmem bitvy na Sommě 1916, která následovala po marném německém pokusu rozdrtit protivníkovu pásovou opevnění u Verdunu (pozn. vydavatele).

²¹ S účinností od 21. 12. 1917 se kapitán generálního štábu Keitel stal 1. důstojníkem generálního štábu (Ia) námořní skupiny ve Flandrech. Svému otci hrdě oznamoval 22. 12. 1917, že je nejmladším důstojníkem Ia v armádě. Dodal k tomu, že jeho nový úkol vyžaduje „značnou dávku taktu“, jelikož má co do činění se staršími štábními důstojníky. Sídlo armádní skupiny bylo v Bruggách. Velícím

Lisa Keitelová své matce

Wolfenbüttel, 20. 4. 1918

„...Snad budou naši politici trochu energičtější. Zdá se, že většina z nich postupně přichází k rozumu. Na západě máme jistě ještě opravdu těžké boje. Angličané jsou neuvěřitelně houževnatí. Snad brzy dobudeme Ypern. Wilhelm píše dobré věci... Přes všechnu práci mu to všechno připadá jako ticho před bouří. Nicméně 4–5 hodin spí denně jako zabitý. Jsem ráda, že při té své trudnomyslnosti může...“

Tchyni

V poli, 2. 7. 18

„Válka je jedinečná učitelka ohlédnutí za minulostí a výhledů do budoucna, nejen co se týče vojenských záležitostí, ale také domácího života. Živě si pamatuji na den před 4 lety, kdy jsme s Lisou byli na naší krásné cestě po Švýcarsku a poslali Ti z dálky dopis k narozeninám; kdo by si byl tenkrát pomyslel, co je před námi. Ty sama i každý z nás si v současné době klademe otázku, jak to asi bude vypadat za rok? V průběhu tohoto dlouhého času války jsem se stal stále méně náročným, odvykl jsem si mít přání pro mírovou dobu a nějaké naděje...“

Lisa Keitelová své matce

6. října 1918, Wolfenbüttel

„Dnešní neděle²² je zajisté velmi smutná. Jinak jsem ji strávila ... pletením punčoch. Ani přitom se však mé naděje pro budoucnost nestaly o nic růžovějšími. K tomu je třeba říct, že pokud bude Wilson²³ milostivě nakloněn, budeme tu mít v krátké době již mír. Přes to všechno by toto byl asi ten nejrozumnější mír. Nepřátelé se neustále snaží o naše naprosté zničení, takže proč by měli najednou přestat kousek od bran? To by museli sami mít nůž na krku. Říšský kancléř²⁴ se mi se svým klidem a věcností vlastně docela líbí. Tato nová forma vlády je jistě

admirálem byl admirál Ludwig von Schröder. Zkrácená verze tohoto dopisu naráží na velkou německou ofenzívu na jaře 1918 (pozn. vydavatele).

²² 5. 10. 1918 poslala říšská vláda prezidentu Spojených států žádost o příměří.

²³ Thomas Woodrow Wilson, prezident Spojených států.

²⁴ Maximilian (Max) Prinz a markrabí z Badenu (1867–1929), německý říšský kancléř 3. 10. 1918 až 9. 11. 1918.

jedinou možnou. Horší než vláda minulá²⁵ už stejně být nemůže. Každopádně se opírá o většinu. Kdo a kdy v minulosti nějaké vládě takto věřil. Už za týden bude všechno mnohem jasnější. V takových vážných časech vnímá člověk svoji samotu dvojnásobně...”

Lisa Keitelová své matce

5. listopadu 1918, Wolfenbüttel

„...císař nám zůstane a demokratická vláda mi nevadí, pokud v ní nebudou sedět lidé z U-S.²⁶ Kancléř je podle mého názoru pravým německým idealistou a mluví velmi hezky. Jenom si myslím, že je to neproveditelné. Co všechno se stalo v nedávné minulosti, je neuvěřitelné... Ráno jsem konečně dostala zas jeden milý dopis od Wilh. Většinou mi budoucnost maluje tak, že už mám strach to vůbec otevírat. Stahování a celé to všechno je pro vojsko obzvláště deprimující, zvláště pokud má člověk takové staropruské názory...”

Lisa Keitelová své matce

13. listopadu 1918, Wolfenbüttel

„Tvé politické rozhořčení je pro mne... [nečitelné] ...neopodstatněné. Jistě, i mně je císaře líto. Válka by se za vlády někoho jiného jistě vyvíjela jinak. Udělal přece hrubé chyby spolu se svým oblíbencem Bethmannem.²⁷ Musela jsem se nahlas smát, když přijel do Holandska se 60 vysokými úředníky, všichni v uniformách. Úplný on! ...on se úplně odcizil světu. Vzpouza vojska není vážně pěkná. Začali s ní při hodokvasu důstojníků námořnictva. Zdá se Ti to odvážné, že se ani u jednoho města nedokázalo postupovat jednotně?“²⁸

²⁵ Tedy vláda říšského kancléře Georga Grafa von Hertlinga (1843–1919), který byl kancléřem v letech 1917–1918.

²⁶ Čili zástupci USPD, Nezávislé demokratické strany Německa, která se, na rozdíl od většiny sociálních demokratů, snažila o revoluci.

²⁷ Theobald von Bethmann Hollweg, německý kancléř v letech 1909–1917.

²⁸ Tedy proti vzbouřencům! – pozn. vydavatele: O útěku císaře Wilhelma II. do Holandska a o počátku vzpoury v námořnictvu tehdy kolovaly fámy – ale o skutečnou událost se nejednalo!

Lisa Keitelová své matce

23. listopadu 1918, Wolfenbüttel

„...Od Wilh. mám zprávu z devatenáctého. Dvacátého došli k 1. rýnské oblasti a počítají, že po desetidenním pochodu dojdou do Weselu a tam budou rozpuštěni. Odtud půjde s kamarády a s koňmi, a myslím, že tak 29. (?) by mohl přijít. Píše hrozně deprimovaně a zhnuseně o řádění chátry, o vojácích, kteří pořád hulákají s červenými prapory, rabují atd. – chudáci ti, kteří prožili tyhle poslední válečné týdny. K tomu navíc starosti o budoucnost...“

Tchánovi

toho času v Ahaus, 10. prosinec 1918

„Od té doby, co jsem se s Vámi toho zářijového večera rozloučil, se stalo tolik smutných událostí, že člověku celé ty týdny připadají jako věčný sen, ze kterého se pak probudil zase do normálního stavu.“

V noci z 27. na 28. září (1918) jsem tehdy dorazil k smrti unaven do Brugg. Ani ne hodinu poté, co jsem dorazil a ještě se neuložil ke spánku, vypukla velká bitva ve Flandrech, následkem které jsme pak ustupovali, po krocích s velkými přestávkami a bez větších ztrát na lidech. Před Antverpami, které měly být a mohly být drženy, jsme pak zažili revoluci. V tomto městě, kde se po vyklizení flanderského pobřeží již po celé týdny poflakovaly tisíce námořníků, našla rudá revoluce nejlépe připravenou půdu, navíc posilována z vlasti...

Takže i tady se mohlo námořnictvo chvástat, že na frontě zahájilo generální stávkou. Ty dny, kdy se rozpadla disciplína, získaná čtyřmi lety vítězných bitev, jsou k nezapomenutí. Sám si udělal o poměrech zde představu, jen když Ti povím, že jsem k výkonu své služby potřeboval povolenku vojenské rady a musel jsem se rozhodnout, že si na auto vyvěším rudou vlajku. Jinak by mne odzbrojili, vzali by mi kokardu i výložky a z auta by mne vyhodili...

Návrat z Belgie během 14 dní se 170 000 muži, kteří byli podřízeni vrchnímu velitelství námořních sborů, patří k nejtěžším manévřům, jakých jsem se účastnil. I přes nedobrou morálku mnoha vojáků a s tím spojené těžkosti však celá věc proběhla poměrně hladce, stejně jako další pochod za Rýn, který naši poslední muži překročili hodinu před zavřením brány, 30. listopadu. Po přechodu Rýna začala teprve opravdová starost, protože každý se chtěl jako první dostat do domu. Kdo zná pořádek a řádnost coby symbol německého vojáka, zažíval své nejsmutnější vojenské dny, i když se toho všeho snažil držet stranou.

Díky Bohu jsme ale ještě zdraví a stále dosti mladí, a tak můžeme znovu vybudovat, co bylo za pár dní zničeno nesmyslnou hloupostí. Věřím, že uspořádáme

národní shromáždění a postavíme opět životaschopný stát, který se vypořádá s následky války a revoluce.

Naše činnost zde spočívá v odsunu několika divizí, který ještě potrvá 2–3 týdnů. Pak proběhne demobilizace vrchního velení do Wilhelmshavenu. Co s námi bude, je zatím nejasné. Dávám si pozor na unáhlené loučení s důstojnickým povoláním, i když jsem pevně rozhodnut mu v dohledné době říci na shledanou navždy...”

Lisa Keitelová svým rodičům

22. prosince 1918, Wolfenbüttel

„...Hlavní mou radostí je pochopitelně to, že je Wilh. doma. Náhle tu byl v pátek večer. Jsem převelice ráda, že není, jak jsem se obávala, v nějaké depresi, nýbrž že je rozumný. Spousta mužů je zde totiž kvůli poměrům v Braunschweigu úplně vyřízená.²⁹ Žádné závěry stejně před Národním shromážděním nemá cenu dělat...
...“³⁰

Lisa Keitelová své matce

23. 2. 1919, Wolfenbüttel

„...Dnes jsem od Wilhelma dostala velmi uklidňující dopis z Berlína. Je s velitelem na ministerstvu války na jednání o budoucnosti armády...”

Otcí

Štětín, 22. 3. 19

„Když jsem v tento den před rokem směřoval své myšlenky z bojiště k domovu a myslel na Tvé nadcházející narozeniny, zrovna jsme byli všichni pod dojmem veliké ofenzívy na západě, velké bitvy ve Francii, na vrcholu naší vojenské síly. Kdo by si byl tenkrát pomyslel, že dnes nám bude chybět síla k tomu, abychom byli schopni zastavit ty nestydaté polské balíky, nemluvě o síle nastolit si pořádek ve vlastní zemi. Mým přáním je jen to, abys ve své samotě nemusel myslet na více bídy, hanby a následků převratu než na ty, o kterých čteš v novinách. Obávám

²⁹ V bývalém vévodství Braunschweig se konstituovala obzvláště radikální revoluční vláda pod vedením Seppa Oertera.

³⁰ Národnímu shromáždění, které se sešlo na počátku roku 1919, připadla úloha nejen zřídit říšskou vládu, nýbrž také rozhodnout o formě a síle nového „říšského vojska“.

se však, že radikalismus, či spíše komunismus, tolik pěstovaný a podporovaný v Braunschweigu, hrozí dokonce i v tomto nejtišším koutě někdejšího vévodství. Už se člověk pomalu stydí k tomu přiznat se, že je z Braunschweigu...

...Je to teď právě 6 týdnů, co jsem nastoupil do služby u vrchního velitelství II... Vojenská služba za dnešních poměrů vyžaduje ohromnou dávku sebezapření a pouze vrozený pocit povinnosti, pěstovaný v tradičním duchu, dokáže zaručit, že člověk odhodí všechny osobní ohledy a názory, aby pomáhal, dokud je ještě naděje, že je možné zabránit tomu nejhoršímu – bolševismu. Jak vážné toto nebezpečí je, jsem mnohem více uviděl zde, ve východní marce, když mi zde leží v rukou příprava opatření na obranu. Občas mne napadá, že ani tohoto nedeme ušetření a možná ani naši nepřátelé, Anglie s Francií. Snad to překonáme, a až tato vlna přejde k našim nepřátelům, snad se tím znovu povzneseme. Vypadá to pravděpodobněji, než že se kdy povzneseme za podmínek, které nám ukládá tenhle uzavřený mír..."

Tchánovi a tchyni

Štětín, 23. 3. 19

„Dnes mám jako důstojník z povolání tu radost, že nesmím opustit vrchní velitelství ani na 24 hodin, a tak si dělám radost alespoň svátečním dopisním papírem...

Naděje, že by se ochrana hranic proti Polsku mohla v dohledné době ukončit, a tak přivést ke konci i mé zdejší působení, se bohužel kvůli přerušení vyjednávání v Poznani nesplnila. Vcelku vzato bychom měli být rádi, že jednání ztroskotala, jelikož zástupci naší vlády³¹ byli ochotni souhlasit s ubohými ústupky. Necítím se tu zrovna dvakrát šťastný, protože mé nasazení zde je podle doslovného znění rozkazu přechodné a délka jeho působení může být podle okolností krátká nebo – bohužel – také velmi dlouhá. Co to ale znamená při dnešních poměrech ve vlasti...

Čtyřtýdenní pobyt na frontě v západopruském městečku Německé koruny byl vlastně velmi milý, byl jsem tam raději než zde, nehledě na to, že se tam dá žít lépe a levněji...

³¹ Albrecht baron von Rechenberg (1861–1935), dříve císařský guvernér Německé východní Afriky, vedoucí německé delegace při jednání o demarkační linii mezi německou pohraniční stráží a novopolskými vojsky v březnu 1919 v Poznani. Od 6. 2. 1919 trvalo mezi Říší a novým Polskem předběžné příměří. Kvůli jeho porušování z polské strany byla vrchním velením armády v Kolbergu nařízena ofenzíva, která po počátečních úspěších musela být opět zastavena v únoru 1919. Ohledně situace viz také popis generálmajora ve výslužbě D. Albrechta von Thaera, Generalstabdienst an der Front und in der O. H. L. (Služba v generálním štábu na frontě a v nejvyšším velení armády), Göttingen 1958, s. 288 a násl.

Je mi velmi líto, že musím nyní nově odjet na nejvyšší velení armády³² do Kolbergu... Role, kterou tam starý polní maršál hraje, je velmi smutná; je smutné, že se propůjčil k převzetí tohoto ztraceného postu. Stejně nedokáže pozvednout na duši skleslý německý národ a ani obnovit hranice říše na východě s hordami, které stejně nejsou žádnými vojáky...³³

Otci

Wolfenbüttel, 20. 1. 25

„Kostky ohledně mé další vojenské budoucnosti byly vrženy, jak jsem se dozvěděl včera v osobním dopise z Říšského ministerstva obrany – zatím však pouze důvěrně. Prvního února si opět obléknu uniformu generálního štábu a budu působit ve vojenském úřadě (oddělení organizace armády)...“³⁴

Lisa Keitelová své matce

Berlín, Kurfürstenstr. 85, 16. květen 1925

„...U nás už je zase rušno, Wilhelmova strašná nervozita tu vše prostupuje a je nepříjemná, tudíž se každý kouká někam klidit. Mnohem lepší je někam se schovat do klidu. Pořád mu v hlavě straší fixní ideje. Je nervózní a nepřestane to dříve, dokud nebude mít hotové přípravy na cestu.³⁵ Pokud nesedí v kanceláři od půl deváté do šesti, pak bez radosti z jídla zhltně něco doma a pak zas zamíří před ty proklaté mapy, až do noci... Nic s tím nenadělám, jen se jej snažím nerušit...

³² Od 1. 2. 1919 přestěhovalo nejvyšší velitelství armád své sídlo ze zámku Wilhelmshöhe do Kolbergu pod vedením náčelníka generálního štábu, generála polního maršála von Hindenburga, a prvního zástupce náčelníka štábu, generálporučíka Groenera.

³³ Dopisy z následujících let, politicky a vojensky pozoruhodné, nejsou v dostupných pramenech k dispozici. Podle jednoho dopisu Lisy Keitelové její matce, z května 1919, byl kapitán generálního štábu Keitel s účinností od 1. 6. 1919 přeložen jako 2. důstojník generálního štábu (Ib) k brigádě říšské obrany v Hannoveru. Od roku 1920 do r. 1922 působil jako učitel jezdecké školy v Hannoveru. V roce 1923 byl velitelem baterie u 6. dělostřeleckého pluku.

³⁴ Oddělení pro organizaci armády (T2) ve vojenském úřadě, neoficiálním generálním štábu armády Říšského ministerstva obrany. Úřad sestával ze čtyř oddělení: (T1) Armádní (operační) oddělení, (T2) Organizace, (T3) Cizí armády a (T4) vzdělávání. V dopise z 23. 1. 1925 Keitel svému otci sděluje, že nebude přeložen do T2, nýbrž do „vedoucího postavení“ bezprostředně v nejužším štábu náčelníka úřadu, generála Wetzella, jenž má úřad převzít 1. 2. 1925. Ten jej prý na toto místo dostal. Generálporučík Wetzell byl za války náčelníkem operačního oddělení nejvyššího velení armády.

³⁵ Myšlena je cesta generálního štábu (pozn. vydavatele).

Velice milí jsou manželé Keitelovi s dcerou.³⁶ Už jsme je viděli vícekrát... Wilhelm zatím nemá žádný čas. Cesta mu začíná 15. června...”

Otci

Berlín, 12. 10. 25

„...Od mého návratu sem jsem zcela přetížen prací, domů se nevracím dříve než před šestou nebo mezi půl sedmou a sedmou a doslova do noci nad tím sedím. Jen doufám, že to takhle nepůjde celou zimu...”

Lisa Keitelová svému tchánovi

23. leden, 1926, Berlín

[o Wilhelmovi] „...je to takhle úděsné. Od osmi do sedmi a pak zase od osmi do dvanácti v noci. To nemůže vydržet. Pak se mu ještě o jeho práci zdá, takže nemůže spát. Momentálně musí dohlížet na své staré místo i na to nové, které teprve vzniká, respektive které musí on vypracovat. Hrozně nadává, má velmi špatnou náladu, teď chce přestat jíst, protože dosti ztloustl...”³⁷

Otci

Berlín, 21. 2. 26

„...V neděli v poledne jsem již seděl ve vlaku přes Štětín do Pomořanska, odkud jsem se vrátil až ve čtvrtek. Měl jsem tam také příležitost hovořit se zemědělci. Žito a brambory, hlavní plodiny této oblasti (kraj Schlochau) se tam vcelku vydařily, jejich ceny jsou ale hluboko a brambor se vůbec nemohou zbavit. Situace mnoha statků je katastrofální. Už z toho začínají vyvozovat důsledky a platy již poklesly o 30 %.

³⁶ Paul Keitel (1860–1934), královský pruský vrchní všeobecný lékař ve výslužbě, dřívější osobní lékař prince-regenta Albrechta von Braunschweig. Prastrýc polního maršála. Žil v Berlíně – Charlottenburgu.

³⁷ Podle listiny hodností německé Říšské armády (stav k 1. 5. 1925, Berlín 1925) vykonával major Keitel službu v armádním úřadu, oddělení organizace armády (T2). Šéfem oddělení byl podplukovník von Bonin. – Keitelem připomínané převelení bezprostředně k náčelníkovi armádního úřadu znamenalo, že byl pověřen prováděním opatření pro rok 1926 prostřednictvím budování záloh a vystavením jakési milice, „ostrahy východních hranic“, která měla být malou armádou o 7 divizích pěchoty a 3 divizích jízdy a která měla být v případě potřeby použitelná v poli. Proto tak obrovské pracovní vytížení a cesty do Pomořanska! Srovnej k tomu Mueller Hillebrand: *Das Heer* (Armáda), sv. I, s. 17 a násl. A G. Meinck: *Hitler und die deutsche Aufrüstung* (Hitler a německé zbrojení), s. 3 a násl.

Vrátil jsem se sem a chápu, že si své nové místo musím vybojovat. Což mi nikdo neusnadní. Vždycky je to pro člověka těžké dostat se do správné formy, když je na něho pohlíženo jako na přebytečného dotěru, který práci jen zdržuje...”

Lisa Keitelová své matce

Berlín, 23. února 1926

„...Doufejme, že W(ilhelm) bude mít takovéto cesty často, protože si při nich vždycky dobře odpočine. Že kolosálně ztloustl? Začal kvůli tomu málo jíst. Je celý spokojený... Zítřka večer budeme mít návštěvu: pana von Stülpnagela, Wilh. nástupce,³⁸ a majora Preua se ženou.³⁹ Baron Bistram⁴⁰ s manželkou bohužel návštěvu odřekli. Posledně jmenovaný je nesmírně milý člověk, Wilhelmův pomocník. Často si telefonujeme. Ten druhý, také spolupracovník, velmi chytrý...”

Lisa Keitelová své matce

Berlín, 11. března 1926

„W. je na večeru generálního štábu. Když jsem všechno v krátkosti popsala, chci Ti teď něco ještě vyprávět o nedávném večeru. Byl to jakýsi ples, se 60 lidmi, prostory byly nádherné...⁴¹ obrovský sál se stolem, který měl tvar podkovy. Všude po stěnách ohromné obrazy, většinou velitelů různých jízdních pluků. Mezi nimi také mnoho obrazů císaře... Obsluha na sobě měla bezvadné livroje a všechno bylo luxusní, nejvyšší stříbro... Rovněž dost lidí. Vlastně to byla rozlučková večeře pro W. T. 2. Je na vojenském úřadě... Toto T2 vede pan podplukovník von Bonin...”⁴²

³⁸ Karl Heinrich von Stülpenagel, tehdy major, 1938/40 první zástupce náčelníka generálního štábu armády, 1942/44 vojenský velitel ve Francii, generál pěchoty, 30. 8. 1944 popraven pro účast na 20. červenci 1944.

³⁹ Erich Preu, major ve službě T2, později generálmajor Luftwaffe. Ohledně něj srov. vzpomínky generála polního maršála Kesselringa: Soldat bis zum letzten Tag (Vojákem až do posledního dne), Bonn 1953, s. 18. Podle tohoto zdroje se v letech 1924/25 zabývali major Preu a major Kesselring (T4/vzdělávání) sestavením memoranda týkajícího se vytvoření „vedoucího štábu Wehrmachtu“. (!)

⁴⁰ Není na seznamu hodností. Pravděpodobně jde o důstojníka, který byl zaměstnán na základě civilní smlouvy, možná Gerhard baron von Bistram, 1938 major a velitel pluku II/I R. 30, padl v tažení proti Polsku 9. 9. 1939.

⁴¹ Tedy prostory jezdecké gardy, resp. Union Klubu.

⁴² Erich von Bonin (nar. 1878), tehdy podplukovník a šéf oddělení T2, později generálmajor a inspektor zpravodajského oddílu. Na podzim 1933 byl propuštěn pro svůj odpor proti národnímu socialismu. Znovu nebyl využit. Wilhelmovi je, zdá se, nakloněn. Sice často požaduje nejvyšší výkonnost,

Otci

Berlín, 16. 11. 26

„...Výměna náčelníka vedení armády, která pro nás může znamenat dalekosáhlejší důsledky, než by se mohlo na první pohled zdát, je velmi, velmi mrzutá.⁴³ Pro mne nový režim znamená mnoho práce, jelikož nový náčelník musí zavést mnoho nových oblastí práce a problémů...“

Otci

Berlín, 2. 1. 1927

„Dnes je poslední klidný den oslav. Se starostmi hledím na další vývoj věcí ohledně říšské armády a i ohledně vnitropolitických rozhodnutí a sestavení nové vlády.⁴⁴ Říšská armáda při tom hraje velmi důležitou roli. Pravicová vláda pod vlivem německých nacionalistů se čekat nedá, a koalice Stresemanna⁴⁵ se Scheidemannem⁴⁶ patrně nechá padnout Centrum i Lidovou stranu při požadavcích socanů. Takže se zdá, že tvorba vlády se ocitla na úzké lávce a bude se muset utvořit malá koalice ze středu. Přitom nejspornější je post říšského ministra obrany.⁴⁷ Ve hře jsou velmi mocné síly, které chtějí za každou cenu zastavit Geßlera. Možné to ale je pouze v případě, když mu budou na naše náklady odebrány těsné a vážné vazby, které stojí proti dosavadnímu systému von Seeckta a které jsou pro budoucnost armády a její vnitřní struktury životně důležité. Budeme mít velmi důležité porady 4. nebo 5. pod vedením Heye. Mému generálovi⁴⁸ a mně toto dělá velké

nicméně k lidem se chová slušně. To mi o něm až příliš líbezně řekl jeden člověk, který jej zná již z dřívějška z námořního sboru. Cenil si hlavně jeho slušnosti, která bohužel na ministerstvu rozhodně všude nevládne...“

⁴³ 8. 10. 1926 byl dosavadní náčelník vedení armády, generál von Seeckt, propuštěn. Jeho nástupcem se stal generál pěchoty Wilhelm Heye.

⁴⁴ Tedy jednání o sestavení čtvrtého kabinetu za říšského kancléře Wilhelma Marxe (Centrum), který úřadoval 29. 1. 1927–12. 6. 1928.

⁴⁵ Gustav Stresemann (1878–1929), říšský ministr zahraničí, vedoucí politik Německé lidové strany.

⁴⁶ Philipp Scheidemann (1865–1939), sociálnědemokratický politik, starosta Kasselu, 1919 první říšský kancléř republiky.

⁴⁷ Otto Geßler (1875–1955), demokratický politik, od roku 1920 do roku 1928 ve všech kabinetech říšského ministra obrany. Srov. Otto Geßler: Reichswehr politik in der Weimarer Zeit (Říšská politika obrany v dobách Výmaru), vydal K. Sendtner (Stuttgart 1958).

⁴⁸ Míněn je dosavadní šéf vojenského úřadu, generál Wetzell, jeden ze starých spolupracovníků Seecka a jeden z jeho nejvěrnějších příznivců. Wetzellovy a Keitelovy starosti se týkaly nejspíše toho, že i ta nejnepatrnější prováděná opatření, která měla připravit Říšskou brannou moc pro případ ohrožení, by mohla být opět odstraněna, neboť nebyla v souladu s podmínkami smlouvy o odzbrojení,

starosti, protože se obáváme, že na nejvyšších místech je ochota k ústupkům, které jsou podle našeho názoru začátkem konce...”

Otci

Berlín, 12. 2. 27

„...Až bude, doufejme na delší dobu a uspokojivě, překonána vládní krize. U nás doma jsme se bohužel z první krize ještě nevzpamatovali. Stále není jisté, zda náš nový nadřízený⁴⁹ bude schopen věci zvládat vytouženým způsobem. Tento nejasný stav přirozeně vše velmi zpomaluje, zvlášť v mé pracovní oblasti, a mé služební povinnosti na mne mnohdy velice tlačí, zvlášť když ve hře je tak mnoho. Při tom hraje roli i mé vlastní služební využití. Vedoucí posty na ministerstvu postupně přecházejí do jiných rukou. Plukovník von Stülpnagel⁵⁰ je od 1. 2. šéfem personálního úřadu, od 1. 3. nastupuje Blomberg⁵¹ do vojenského úřadu a bude se zapracovávat jako nástupce mého generála. Bodewinův⁵² „Ia“ spolupracovník⁵³ se stal šéfem mého starého oddělení T2. I mně bylo naznačeno, že mé služební místo bude zrušeno a budu opět přesunut jinam. Bylo mi nabídnuto v nejbližší době místo na frontě, s čímž jsem s radostí souhlasil. I když jsem byl ujištěn, že má činnost v bezprostřední službě generálu Wetzellovi má plné uznání, je pro mne přesto těžké se znovu stěhovat po třech letech působení zde a znovu, již potřetí se zapracovávat někde jinde. Bylo mi nabídnuto oddělení 6. dělostřeleckého pluku v Hannoveru...”

podepsané ve Versailles. Patřily k tomu i tajné obchody se Sovětským svazem, který v roce 1926 říšské armádě dodal 300 000 kusů dělostřelecké munice. Srovnej praktické dopady dohody mezi Reichswelhem a Rudou armádou, Geßler: Reichswehrpolitik, s. 199 a násl.

⁴⁹ Tedy generál Heye, do té doby velitel v branném okrsku I Königsberg (Východní Prusko). Ohledně něho a těžkostí na nové pozici srov. Waldemar Erfurth: Geschichte des deutschen Generalstabes 1918–1945 (Dějiny německého generálního štábu 1918–1945) [2. vydání, Göttingen 1960], s. 124 a násl.

⁵⁰ Joachim von Stülpnagel (nar. 1878), generálmajor, šéf vojenského personálního úřadu 1. 2. 1927 až 30. 9. 1929.

⁵¹ Werner von Blomberg (1878–1946), plukovník, dosavadní vedoucí oddělení T4 (vzdělávání). Později říšský ministr obrany a války, srov. „Vzpomínky“ generála polního maršála Keitela.

⁵² Tedy bratr polního maršála, Bodewin Keitel, tehdy kapitán v generálním štábu velitelství skupiny 2 v Kasselu.

⁵³ Hilmar rytíř von Mittelberger (nar. 1878), plukovník, dosud důstojník generálního štábu 1. třídy ve skupinovém velitelství generálního štábu 2, 1930/33 inspektor školy výzbroje, na podzim 1933 propuštěn, vojenský inspektor v turecké armádě.

Lisa Keitelová své matce

Berlín, pondělí 14. 2. 27

„...Vyhlídky na naši budoucnost nejsou zrovna růžové. Vše je již obsazeno... Wilh. bude pravděpodobně tedy muset zpět na své místo na T2. Samo o sobě by to bylo velmi pěkné, kdyby tam nehnízdil velice nesympatický paličatý major, kterému by W. seděl přímo před nosem... Dokážeš si představit, jak černě to zase W. vidí...“

Otci

Berlín, 21. 3. 27

„...K 1. 4. odchází z místa šéfa vojenského úřadu můj nadřízený, generálporučík Wetzell,⁵⁴ a jeho nástupcem bude plukovník von Blomberg. Doufám, že tato změna přinese konečně také jasno do mé práce. Od odchodu Seeckta tu panuje naprostá nejasnost, jaký cíl by vlastně má práce měla sledovat. Z cesty je třeba odstranit nekonečné těžkosti s politikou. Nesmírnou prací, spoustu vzteku a zklamání mi tak způsobuje nejen změna šéfa, ale také ostatní poměry.

Nicméně je velmi příjemné, že prozatím mohu na základě naší dlouhodobé spolupráce a dobrých vztahů s Blombergem dobře pracovat⁵⁵ a že naše názory se v hlavních rysech shodují. Musel se však rozhodnout a odstranit mé místo, které bylo prakticky ještě vedoucím místem u šéfa T. A., a přesunout mne do oddělení armády (T1). V současné době je na mne zcela odkázaný a musí mu být jasné, že odstranění mého místa pro něj neznamenovalo zjednodušení, nýbrž naopak zkomplikování vedení úřadu. Inu, každý musí zmoudřet svými vlastními zkušenostmi a napáchanými škodami!...“

Lisa Keitelová své matce

Minden, 15. září 1929

„...Wilhelm pořád hovoří o tom, že ho brzy převezou do vězení, čímž myslí Říšské ministerstvo obrany...“⁵⁶

⁵⁴ Georg Wetzell (1869–1947), generálporučík, 1916/18 náčelník operačního oddělení vrchního velitelství armády. Propuštěn jako generál pěchoty. Od roku 1930 do roku 1934 spolupracovník v Číně u prezidenta maršála Čankajška.

⁵⁵ Známost s plukovníkem von Blombergem pocházela z roku 1917, kdy byl Blomberg Ia důstojníkem u 7. vrchního velitelství vojska.

⁵⁶ 1928/29 byl major Keitel velitelem II. oddílu 6. dělostřeleckého pluku v Minden ve Vestfálsku. V dopisu ze dne 8. 9. 1929 z dovolené v Nordeney hlásí otci své přeřazení na místo šéfa oddělení na Říšském ministerstvu obrany s účinností od 1. 10. 1929.

Otcí

Berlín, 8. 12. 1929

„...Celý den vysedávám na ministerstvu, ani už mi nepříjde, že bych někdy z Berlína na chvíli odjel. Služebně tu poměry bohužel nejsou úplně jednoduché kvůli změně šéfa úřadu.⁵⁷ Pro mě už je to čtvrtý šéf úřadu, kterému se musím přizpůsobit, dokážeš si představit, jak lituji odchodu generála von Blomberga, se kterým jsem tenkrát, když úřad převzal, tak rychle našel širokou shodu...“

Otcí

Berlín, 23. 3. 30

„...Jsme tu teď pod tlakem rozhodujících jednání o rozpočtu a ročním hospodaření. Zdá se, že po obětování zájmů námořnictva, po seškrtnání 25 milionů, bychom mohli návrh hospodaření bez větších potíží prosadit. Ten bačkora říšský ministr financí⁵⁸ si ovšem pod tlakem socanů netroufá proti neslýchaným nárůstům výdajů na nezaměstnanost. Zdá se, že tento stav, kdy si nikdo nedovolí odstranit škody a strádá dál, odpovídá teorii, že sociální pojištění se nechá vyškvařit ve vlastní šťávě v naději, že si samo najde cestu k vlastnímu uzdravení. – Na jedné straně je sice často slyšet, že tato vláda po odsouhlasení⁵⁹ Youngova plánu pukne, ale také se mluví hodně o tom, že Hugenbergovo⁶⁰ chování znemožnilo vytvoření pravicové vlády, kterou by si Centrum představovalo.

⁵⁷ S účinností od 1. 10. 1929 byl na Blombergovo místo šéfa vojenského úřadu jmenován úzký spolupracovník šéfa ministerského úřadu při Říšském ministerstvu obrany – generála von Schleichera, generálmajor Kurt baron von Hammerstein-Equord, Schleicherův kamarád z pluku. Blomberg své převelení na místo náčelníka štábu v západním okrsku I (Východní Prusko) vnímal jako „intriku“. Ve svých pamětech ji však dále nerozvádí. (Informace poskytnutá vydavateli rodinou Schleicherových. K originálnímu manuskriptu pamětí někdejšího říšského ministra války, generála polního maršála von Blomberga, které sahají až do roku 1933, mu byl odepřen přístup, avšak obdržel odpovědi na otázky ohledně rozhodujících situací.) Srovnej s krizí Blomberg–Hammerstein také Erfurth: Generalstab, s. 134. Generál pěchoty ve výslužbě Waldemar Erfurth měl příležitost do „pamětí“ nahlédnout, dokud se nacházely ve Washingtonu.

⁵⁸ Paul Moldenhauer, doktor práv, profesor pojišťovacích věd na univerzitě v Kolíně (Německá lidová strana).

⁵⁹ Youngův plán: Poslední pokus o reformu německých reparací, navržený americkým průmyslníkem Owenem D. Youngem (General Electric Company). Německá říše měla až do roku 1987/88 splácet roční splátky, které nejprve měly stoupat do roku 1966 a pak opět klesat. Celková výše měla dosáhnout 116 miliard říšských marek. Youngův plán byl přijat po druhé Haagské konferenci o reparacích v březnu 1930 Říšským sněmem (pozn. vydavatele).

⁶⁰ Alfred Hugenberg (1865–1953), majitel nakladatelství Scherl v Berlíně a akciové společnosti Universum-Film (UFA), německý nacionalista, roku 1930 předseda Německé národně lidové strany (DNVP).

Ministři, kteří jsou zčásti chápaví a vidí příčiny vši bídy, jsou však natolik závislí na svých politických stranách, že je jakákoli pořádná politika budování armády nemožná...”

Otci

Berlín, 30. 3. 30

„Od doby, co jsem tam před 8 týdny byl, vypadá svět značně jinak⁶¹, člověk se znovu odvažuje doufat, že s novým jarem nastanou pro Německo lepší časy. Sesazení socialistické vlády⁶² bylo nevyhnutelné, pokud jsme chtěli sanovat hospodářství, finance a pomoc nezaměstnaným. Teď už tu straší vlastně jen Hugenbergovy blázniviny, pokud si ovšem sám nevšimne znamení doby a pozvolna nepřestane se svým umíněným odmítáním...”

Otci

Berlín, 2. 3. 31

„...Na ministerstvu jsme v očekávání vyjednávání o rozpočtu. Bohužel nemůžeme podporovat pravici. Pokud chování Hugenbergovy strany je nejvyšším projevem politické moudrosti, pak už nám může být pouze líto následků, které tito škůdci způsobí. Asi nám nezbyde než začít doufat v socany, což je ale hodně pochybné a politováníhodné. Agrární reforma říšské vlády je touto pasivitou pravice ještě více ohrožena, nehledě na ústupky, které bude muset vláda dělat, i když by chtěla a uměla konat lépe...”

Otci

Berlín, 10. 5. 1931

„...Doufejme, že Schiele⁶³ zařídí, aby letos při začínající sklizni pokles na burze zase všechno nevyhodil oknem. Mám před sebou zprávu jednoho bývalého důstojníka z východního Pomořanska o tamější hospodářské katastrofě. V kraji

⁶¹ Dne 30. 3. 1930 jmenoval říšský prezident polní maršál von Hindenburg vedoucího frakce Centra, Dr. Heinricha Brüninga (nar. 1885), říšským kancléřem. Šlo o první kabinet, který nebyl sestaven podle rozhodnutí Říšského sněmu.

⁶² Tedy kabinetu říšského kancléře Hermanna Müllera.

⁶³ Martin Schiele (nar. 1870), pachtýř na Neu-Schollehne 1927/28 a pak opět za Brüninga 1930/32 říšský ministr hospodářství (Lidově konzervativní strana).

Schlochau letos na jaře bylo skoro ze dne na den 43 statků o rozloze 46 jiter postaveno pod nucenou správu, v kraji Lauenburg se k tomu teď v květnu navíc přidalo dalších 20 podniků o rozloze asi 35 000 jiter. To se snad ani nedá pochopit...”

Otcí

Berlín, 21. 8. 1931

„...Na začátku září nejspíše – společně s Bodewinovým šéfem⁶⁴ – podniknu cestu na ruské manévry na Ukrajině, které se budou konat mezi 10. a 20. zářím. Doufejme, že přitom také uvidím něco ze země a nějaké lidi...”

Otcí

Berlín, 5. 9. 1931

„...Momentálně podnikám poslední přípravy k odjezdu na zahraniční cestu do Ruska společně s šéfem T1 a T4,⁶⁵ spolu s doprovodným důstojníkem jsme tedy 4 cestující. Cesta potrvá od 10. do 25. září, tedy dobrých 14 dní. Při kontinentálním počasí nám lidé radí, abychom pamatovali na velké vedro a lehké oblečení. Po letošním bezútešném německém létu si to ani neumím představit...”

Finanční tíseň⁶⁶ převrací i naše plány⁶⁷ a ničí organický vývoj naší již beztak politicky neúnosně zúžené armády. Poté co jsme již celá léta ve správě armády výsostně šetřili, abychom mohli opět sehnat to nejnужnější (zbraně a munici), jsou nyní úsporná opatření ministra financí⁶⁸ pro nás naprosto nezvládnutelná. Nejde

⁶⁴ Walther von Brauchitsch, plukovník, šéf oddělení T4 (vzdělávání), kde pracoval Bodewin Keitel jako major.

⁶⁵ Tedy s generálmajorem Adamem (šéf T1) a plukovníkem von Brauchitschem (T4). Druhý jmenovaný je pozdější generál polní maršál a vrchní velitel armády.

⁶⁶ Napsáno na vrcholu německé hospodářské krize (bankovní krachy, zhroucení Darmstadtské banky a Národní banky v létě 1931, moratorium na iniciativu amerického prezidenta Herberta Hoovera a říšského kancléře Brüninga ohledně reparací). Pozn. vyd.

⁶⁷ To se týkalo především již od roku 1930 probíhajících příprav na zbudování takzvaného sestavení armády, ztrojnásobení ozbrojené moci, na nichž měl podíl šéf oddělení T2 (organizace armády)! Srov. vzpomínky generála polního maršála von Mansteina: *Aus einem Soldatenleben* (Z vojenského života) (Bonn 1958, s. 111), kde polní maršál, jistě ne Keitelův přítel, Keitelovi potvrzuje, že mu připadla příprava mobilizace armády a že tyto práce byly dokončeny. Viz také Mueller-Hillebrand: *Das Heer* (Vojsko), svazek I, s. 18.

⁶⁸ Hermann Dietrich (1879–1954), demokratický poslanec Říšského sněmu, říšský ministr financí v obou Brüningových kabinetech 1930–1932.